

דברי הכנסת

השיבה השביעית של הכנסת החמש-עשרה

יום שני, י"ד בתמוז התשנ"ט (28 ביוני 1999)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

תוכן העניינים

תוכן העניינים

דברי ממלא תפקיד יושב-ראש הכנסת

הצעות לסדר-היום

מתיחות וחילופי אש בגבול הצפון

הצעות לסדר-היום

הצתה וחילול של ספרי קודש בחברון

פיתוח הנגב והגליל

דברי ברכה של ממלא תפקיד יושב-ראש הכנסת למשלחת פרלמנטרית מקוריאה

פיתוח הנגב והגליל

דברי ממלא תפקיד יושב-ראש הכנסת

היו"ר ש' פרס:

חברי הכנסת, ישיבת הכנסת, יום שני, י"ד בתמוז התשנ"ט, 28 ביוני 1999. השעה 16:01, אנחנו פותחים את הישיבה.

הכנסת משתתפת ביגון הכבד של המשפחות השכולות בקריית-שמונה, משפחת שמעון אלימלך, זיכרוננו לברכה, ומשפחת טוני זאנה, זיכרוננו לברכה, שנהרגו ממטחי "קטיושות" קטלניות על הקריה. זה עתה קברנו את חללינו, ואין ניחומים לחיים שנקטפו ביד רצחנית, ללא טעם וללא עת.

המחויבות לזכרם של הקורבנות היא לא לשקוט ולא לנוח עד שהמוות, ההרס והשנאה ייעלמו ושלו, ביטחון ושקט ישררו בצפון הגליל כמו בחלקי הארץ האחרים.

אין לפטור בהינף יד את הזעם, המרירות ותחושת התסכול של תושבי קריית-שמונה. הכרחי לרדת לשורשי הדברים ולתקנם. לתושבי קריית-שמונה ולתושבי קו העימות, הנושאים בנטל הלאומי הכבד, עלינו להעניק את מלוא התמורה ואת מלוא הגיבוי.

הגיעה העת לקבל החלטות אסטרטגיות גם בתחום הביטחון וגם בתחום הכלכלה לגבי יישובי הצפון. כפי שהודיע ראש הממשלה הנבחר, הממשלה החדשה אשר תיכון תבחן, מייד עם הקמתה, את שאלת לבנון על כל היבטיה. היא תעשה כדי להפסיק את מעגל הדמים ולחדש את מעגל החיים.

אנו שולחים מכאן את תנחומינו לקריית-שמונה המבכה את בניה ומאחלים החלמה מהירה לפצועים.

הצעות לסדר-היום

מתיחות וחילופי אש בגבול הצפון

היו"ר ש' פרס:

חברי הכנסת, אנחנו נסכם את הדיון על המצב בצפון בדברי סיכום של שר הביטחון. אני מזמין אותו לדווקא. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בגבול הצפון אנחנו נתונים במערכה זה למעלה מ-20 שנה, מערכה שהאופי שלה לא נשאר קבוע. למעשה, במשך הרבה מאוד שנים לא היתה בלבנון כתובת כלשהי. היתה זאת מדינה שסועה, שפעלו בה ארבע-חמש-שש-שבע מיליציות שונות, ואולי אפשר היה להילחם, אבל לא היה עם מי לדבר ולא היה על מי להשפיע.

בשנים האחרונות השתנה המצב הזה תכלית השינוי: לבנון היא היום מדינה כבושה; היא אינה מדינה עצמאית; הממשלה שלה היא ממשלה וירטואלית; החלטות בכל הנוגע לנעשה בלבנון מתקבלות בדמשק, ושום דבר אינו קורה בלבנון אם הסורים אינם רוצים שהדבר הזה יקרה.

את הדברים האלה אני אומר במיוחד לחבר הכנסת עסאם מח'ול, שלצערי לא נמצא פה, אבל שמעתי את דבריו בפעם שעברה. הוא דיבר על משטר של כיבוש בלבנון, אבל התכוון למדינת ישראל. נראה שנעלם מעיניו, בצורה מודעת ואולי בצורה לא מודעת, שהכובש בלבנון הוא סוריה. המשת"פים שהוא דיבר עליהם – ושוב אני מניח שהוא התכוון לאותם גורמים שעובדים אתנו – המשת"פים בלבנון הם אמיל לח'וד, סלים אל-חוס וכל אותה גלריה שרצה לדמשק כדי לקבל את ההנחיות כמעט מדי יום ביומו.

ה"חזבאללה" הוא מיליציה, שאת ההשראה האידיאולוגית שלה היא מקבלת מטהרן. אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת מח'ול, שאת אופי המשטר בטהרן אנחנו מכירים, אבל אנחנו גם מכירים בדיוק את הגישה של ממשלת טהרן למדינה שלנו, מדינת ישראל, שהיא המדינה של כל חברי הכנסת כאן, יהודים כערבים.

מר חרזי, שר החוץ של אירן, שרק לאחרונה ביקר בדמשק, ניצל את ההזדמנות כדי לומר – ואני מניח שלא בפעם הראשונה – שמדינת ישראל היא סרטן במזרח התיכון. אני מניח שאין שום חבר כנסת במליאה הזאת שיסכים לדברים האלה.

"חזבאללה" הוא גוף שמבחינה אידיאולוגית נהנה מהשראה מטהרן, גם מבחינה חומרית, גם מבחינת הדרכה, אבל ה"חזבאללה" הוא גוף אשר מנוצל על-ידי הסורים להשגת מטרות סוריה. ברור לכול מה הוא היעד של הסורים בניצולם את ה"חזבאללה". הם מקווים באמצעות התקיפות של "חזבאללה" נגד חיילי צה"ל, נגד יישובי גבול הצפון, לרכך את מדינת ישראל, להוריד אותנו על הברכיים, להביא אותנו להסכמה לדרישות של אסד ולהסכים לשליטה סורית בכל רמת-הגולן, עד מה שאסד קורא "קווי 4 ביוני 1967".

אני מניח שאין הרבה חברי כנסת שצריך להסביר להם את ההבדל בין הקווים של 4 ביוני 1967 לבין מה שהיה הגבול הבין-לאומי בין ארץ-ישראל המנדטורית וסוריה. הקווים של 4 ביוני כוללים שטחים שנכבשו על-ידי הצבא הסורי במלחמת העצמאות, וכאשר אסד מדבר על שטחים תמורת שלום, הוא מתכוון לזה בצורה חד-צדדית לגמרי, אבל איננו משתמש באמרה הזאת לגביו עצמו. על השטחים שהצבא הסורי כבש במלחמת העצמאות הוא איננו מוכן לוותר אפילו תמורת שלום.

אדוני היושב-ראש, הייתי רוצה להתייחס בכמה משפטים לאירועים בגבול הצפון בתקופה האחרונה. ביום הבחירות, 17 במאי, לפני קצת למעלה מחודש, במוצאי יום הבחירות, "זכה" גבול הצפון למטח של הפגזות מצד ה"חיזבאללה", והיה ברור שזו היתה הדרך שבה ה"חיזבאללה", או יותר נכון, הסורים באמצעות ה"חיזבאללה", רצו "לברך" את ראש הממשלה הנבחר של מדינת ישראל, כדי לשדר לו בצורה ברורה וחד-משמעית מה מצפה לו ומה מצפה למדינת ישראל אם לא תהיה הסכמה לדרישה של הסורים שהשליטה על רמת-הגולן עד לקווי 4 ביוני תועבר לסוריה.

אנחנו לא הגבנו באותו לילה. אני התייעצתי עם ראש הממשלה הנבחר והגעתי למסקנה, שלא יהיה נכון לנקוט צעדים של תגובה, שעלולים, שעשויים, להביא להידרדרות ולהסלמה במצב.

אנחנו העברנו מסרים לדמשק אז וגם חודשים לפני כן, מאז כניסתי לתפקיד, מסרים שבהם אמרנו להם, שעליהם לרסן את ה"חיזבאללה", להחזיר את השקט לגבול הצפון, משום שאחרת לנו לא תהיה ברירה אלא להגיב, ובצורה חזקה.

לצערנו, המסרים האלה לא נקלטו. אומנם קיבלנו תשובות באמצעות האמריקנים, שהם יעשו מאמץ, שהם לא שולטים במאת האחוזים, שמה שאפשר וניתן לעשות, שהאחריות למצב בדרום-לבנון מוטלת עלינו ולא על ה"חיזבאללה".

לפני כשבוע, ביום ראשון בשבוע שעבר, ה"חיזבאללה", שוב, ירה פגזים של תותח 122 מילימטר ותותחי 57 מילימטר אל גבול הצפון המערבי, וזו לכאורה היתה צריכה להיות, שוב, תזכורת למה מצפה לנו אם ממשלת ישראל החדשה לא תקבל את התנאים שאסד מעמיד.

גם הפעם לא הגבנו. שלחנו מסרים בציפייה שאולי הפעם המסרים האלה ייקלטו ויובנו. לא עזר שום דבר. ביום חמישי האחרון, ב-24 ביוני, הופגז כל גבול הצפון, מאצבע-הגליל עד לגליל המערבי, על-ידי ה"חיזבאללה". הסבלנות שלנו הגיעה לקצה. לא היה אפשר להבליג עוד. אם היססנו לנקוט צעדים של התקפות על יעדי תשתית בלבנון, כשראינו שכל המסרים שהעברנו לא נקלטו, ראינו שאין כל דרך אחרת כדי להבהיר בצורה חד-משמעית לאסד בדמשק שאיננו מוכנים להשלים עם המצב הזה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב, שאין מדינה בעולם, אין מדינה בעולם שהיתה משלימה עם כך שיישוביה האזרחיים יופגזו לעתים מזומנות מהצד השני של הגבול; אין מדינה בעולם, וגם לא אנחנו.

אחמד טיבי (בל"ד):

מה קדם – – – האם פגיעה באזרחית לבנונית – – –

שר הביטחון מ' ארנס:

מה השאלה שלך, חבר הכנסת טיבי?

אחמד טיבי (בל"ד):

האם נפגעו אזרחים לבנונים על-ידי צה"ל או צד"ל יומיים או יום קודם לכן? נפגעה אשה – – –

שר הביטחון מ' ארנס:

יום קודם להפגזה האחרונה, חבר הכנסת טיבי, אנשי "חיזבאללה", שמתמקמים ליד כפרים בניסיון להראות שהם פועלים על-פי הבנות "ענבי זעם", אבל מספיק קרוב לכפר לבנוני, כך שתגובה עלולה לסכן את האנשים בכפר, ירו על כוחות צה"ל וצד"ל, ובירי התגובתי נפצעה בצורה קלה אשה לבנונית. כתוצאה מהפציעה הקלה הזאת של האשה הלבנונית, שנמצאה לא במקרה ליד אנשי ה"חיזבאללה" שירו עלינו, הם הפגישו את כל יישובי הצפון באמצע היום במטרה להרוג עד כמה שרק אפשר. זו התשובה על השאלה שלך. אני מניח שגם אתה לא מצדיק את ההתנהגות הזאת.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

ואם אין יישובים, איזו מדינה מרשה שהגבול שלה יהיה מופקר? התרגלנו לטרור הזה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' פרס:

רובי, פעם ראשונה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

בסדר, אבל אחמד טיבי לא מבין שזה שאנחנו בנהרייה זו פרובוקציה.

היו"ר ש' פרס:

אני יודע שאתם לא מסכימים ביניכם.

אחמד טיבי (בל"ד):

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת אחמד טיבי, קראת קריאת ביניים אחת, זה מספיק.

שר הביטחון מ' ארנס:

לא מיהרנו להגיב כפי שהגבנו. בסוף לא היה כל מנוס. חברי הכנסת, תראו איזה פלא, המסר שלנו נקלט ונקלט מייד וההפגזות של ה"חיזבאללה" הופסקו.

אדוני היושב-ראש, אני בדעה שהסיכוי היחיד לתהליך מדיני עם סוריה לקראת שלום הוא, שגבול הצפון יהיה שקט ותהיה הפסקה מוחלטת של הפעילות של ה"חיזבאללה". אני מקווה, שגם הממשלה החדשה תסכים לדעה הזאת, לעמדה הזאת, ותפעל בהתאם.

אני רוצה, בהזדמנות זאת, אדוני היושב-ראש, להביע את הערכתי לתושבי גבול הצפון. זו מערכה שבה התושבים, האזרחים, והצבא עומדים כתף אל כתף. נפלו שני תושבי קריית-שמונה, שמעון אלימלך, זיכרוננו לברכה, וטוני זאנה, זיכרוננו לברכה, שני חיילים ללא מדים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד):

השם ייקום דמם.

שר הביטחון מ' ארנס:

השם ייקום דמם. אנשים אשר התנדבו כדי לפעול ולסייע בהגנה של אזרחי קריית-שמונה. לבי כבד וכואב על האבדה הזאת, ואני מקווה שהפעולה האחרונה שצה"ל נקט, אם נמשיך באותה מדיניות בנחישות, אומנם תביא שקט לגבול הצפון.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את ההצעות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' פרס:

תודה. אנחנו ניגשים לסיכום. להצעתו של חבר הכנסת אברהם פורז יש הצעה אחרת של חבר הכנסת איוב קרא.

איוב קרא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היתה לי הזכות ללוות למנוחות ביום ראשון גיבור מקומי מקריית-שמונה, שנהרג על לא עוול בכפו, ואני רוצה לומר לך, שהזדעזעתי, גם כישיראלי וגם כדרוזי השייך למדינה זו, מכל מה שקורה בקריית-שמונה.

שמעתי הרבה תגובות, טובות ולא טובות, על ההצעות שהיו בממשלה בעד תושבי הצפון וקריית-שמונה והפיצויים שאמורים לתת להם. שמעתי קריאת תיגר על הדברים האלה. אני מציע שהבית הזה וממשלת ישראל יהיו מאוחדים סביב תושבי הצפון וכל מה שקורה שם; שיהיה לכל הפחות קונסנסוס.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת תאופיק חטיב רוצה להגיב על הצעתו של חבר הכנסת עסאם מח'ול.

תאופיק חטיב (הרשימה הערבית המאוחדת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני זוכר שבשנת 1982, כאשר רצה שרון, שר הביטחון דאז, להרחיק את הסכנה מגבול הצפון, הוא דיבר על מבצע להרחקת הארגונים הפלסטיניים 40 ק"מ. המבצע הזה נמשך עד היום – 17 שנים. הוא לא הסתיים, וגם 40 הקילומטר לא נשארו 40 קילומטר.

היו"ר ש' פרס:

מה הצעתך?

תאופיק חטיב (הרשימה הערבית המאוחדת):

הצעתי היא חזרה לגבולות '67, וניהול העניינים משם, ולא מתוך לבנון.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת ראובן ריבלין רוצה להגיב על דבריו של חבר הכנסת רענן כהן. כך כתוב. אתה לא חייב, אתה מוותר. חבר הכנסת גדעון עזרא רוצה להגיב על הצעתה של חברת הכנסת ענת מאור.

גדעון עזרא (הליכוד):

אני מבקש לומר, שנדמה לי כי זו פעם ראשונה שממשלת לבנון יודעת, שאם וכאשר יתקוף ה"ח'זבאללה" את מדינת ישראל, הם צפויים לפגיעות דומות לאלה שהיו. לכן אני מציע, שהכנסת תצא בתמיכה בתושבי הצפון, וגם תעביר את נושא לבנון לוועדת החוץ והביטחון, שאני מקווה שתקום במהרה ותדון בנושא בכל ועדותיה. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה יגיב על דברי חבר הכנסת זבולון אורלב.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (הרשימה הערבית המאוחדת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שמענו משר הביטחון שהמסר נקלט והם הבינו הכול, והכול טוב ויפה. שמענו גם בעבר דיבורים כאלה, שמענו על כך שהארץ תשקוט 40 שנה, ובסופו של דבר זה לא התממש, אלא קרו דברים הרבה יותר חמורים.

חייבים לשקול את העניין בשכל, בהבנה ובתבונה מוחלטת: בלי יציאה מהאדמה הכבושה של לבנון וסוריה, הגבול הזה לא יהיה שקט. בלי תהליך שלום צודק לכל הצדדים, לא יהיו בארץ הזו לא שקט ולא ביטחון.

היו"ר ש' פרס:

מה הצעתך?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (הרשימה הערבית המאוחדת):

הצעתי היא להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת אברהם פורז – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

טלב אלסאנע (הרשימה הערבית המאוחדת):

דיון במליאה.

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת עסאם מח'ול – איננו; חבר הכנסת ראובן ריבלין – איננו. חבר הכנסת רענן כהן?

רענן כהן (ישראל אחת):

לוועדה.

היו"ר ש' פרס:

חברת הכנסת ענת מאור – איננה; חבר הכנסת חיים כץ – איננו; חבר הכנסת יצחק וקנין – איננו; חבר הכנסת אוריאל סביר – איננו. חבר הכנסת זבולון אורלב?

זבולון אורלב (מפד"ל):

לוועדה.

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת רחבעם זאבי – איננו. חבר הכנסת שמואל הלפרט?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

לוועדה.

טלב אלסאנע (הרשימה הערבית המאוחדת):

גם אני בעד העברת הנושא לוועדה.

היו"ר ש' פרס:

היות שכולם בעד העברת הנושא לוועדה, וזוהי גם הצעתו של שר הביטחון, אני מבקש להצביע: מי בעד העברת הנושא לוועדה?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת ט' אלסאנע, רע' כהן וז' אורלב לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' פרס:

אין נגד, אין נמנעים, אני קובע שההצעה להעביר את הנושא לוועדה נתקבלה פה-אחד על-ידי חברי הכנסת.

הצעות לסדר-היום

הצתה וחילול של ספרי קודש בחברון

היו"ר ש' פרס:

אנחנו עוברים לסעיף השני, הצעות לסדר-היום מס' 75 ו-87 בעניין הצתה וחילול ספרי קודש בחברון. פותח חבר הכנסת חיים דרוקמן, ואחריו – חבר הכנסת יעקב ליצמן.

חיים דרוקמן (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני כשבוע אירעו שני מקרים חמורים של חילול קודשי ישראל בחברון. המקרה הראשון אירע בשבת הקודמת, פרשת "זאת חקת התורה". בעוד מאות יהודים תושבי חברון ואלפי אורחים עושים את דרכם עטופי טליתות אל מערת-המכפלה ובתי-הכנסת, מצאו משכימי קום דפים מספרי קודש, סידורים וחומשים, זרקים ומתגוללים ברחוב. כשמהירו להרימם, חשכו עיניהם: על הדפים צוירו מגיני-דוד ובתוכם צלבי קרס, ועל רבים מהם נכתבו כתובות נאצה בערבית כגון: 'יום יבוא ונכניע אתכם, אנו ננצח אתכם, נבזים ושפלים, עוד ננקום בכם. תצלום מדפים אלה נמצא בידי, ואני מצרף אותו לפרוטוקול.

אדוני היושב-ראש, אני חייב להדגיש, כי מלבד החומרה שבחילול קודשי ישראל יש בכך משום הסתה נגד היהודים, אם נשים לב לתוכן של כתובות הנאצה. זהו המקרה החמור הראשון. המקרה השני אירע מייד למחרת: ביום ראשון בבוקר נדהמו יהודי חברון לראות, כי בית-הקברות העתיק הוצת במשך הלילה, השטח היה שחור ואחת המצבות חובלה ונופצה.

אדוני היושב-ראש, אני קובע כי אסור בשום פנים לעבור לסדר-היום על שני מקרים אלה של חילול קודשי ישראל. אזכיר כי לפני כשנתיים רעשה המדינה כולה על חילול קודשי המוסלמים על-ידי צעירה מעורערת בנפשה בשם טטיאנה סוסקין. מהדורות שלמות של חדשות הוקדשו אז לנושא. היום, כאשר מדובר בפגיעה קשה בקודשי ישראל, נמלא פינו מים ונשתוק?

אנחנו חייבים קודם כול להרים קול זעקה ומחאה נגד מעשים נפשעים אלה, אבל זה בלבד איננו מספיק. אני תובע מכוחות הביטחון לבצע חקירה יסודית לגילוי מציתי בית-העלמין ומחללי ספרי הקודש, ולהביא אותם לדין על מנת שייענשו בחומרה, כשם שמעשיהם היו חמורים. נוסף על כך אני תובע מהצבא להציב בבית-העלמין שמירה קבועה יומם ולילה, כדי למנוע פגיעה במקום קדוש זה, שכבר חולל פעמים רבות. כעת הצבא שומר בשעות היום, ואילו בשעות הלילה המקום עזוב והפורעים יכולים לבצע בו את זממם.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר: השנה ימלאו 70 שנה לטבח הנורא שהיה בתרפ"ט בחברון, והנה בניהם של אותם רוצחים מחללים את בית-העלמין שבו קבורים קדושי הטבח בתרפ"ט ומחללים ספרי קודש בחברון. האם אנחנו יכולים לצפות שראשי האסלאם יגנו לפחות מעשים נפשעים אלה, כפי שראש הממשלה והרבנים הראשיים גינו בזמנם את מעשיה של טטיאנה סוסקין, או שזו נאיביות לצפות לכך, מפני שכנראה מעשים אלה נעשים בעידודם? מה שברור הוא, כי עם ישראל ומדינת ישראל אינם יכולים להשלים עם תופעות נוראיות אלה, וחייבים לעשות הכול כדי למנוע אותן.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת יעקב ליצמן. כבוד הרב, בבקשה. שר הביטחון, אתה רוצה להשיב? אחריו.

יעקב ליצמן (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברון עיר האבות ידעה בשבוע שעבר מעשה נורא ומעורר חלחלה של הצתה בבית-העלמין הישן וחילול ספרי קודש הנמצאים בו. דפי סידור נמצאו קרועים, זרוקים ומתגוללים ברחוב הראשי. הפורעים הערבים לא הסתפקו בכך וציירו צלבי קרס וכתובות נאצה על ספרי הקודש.

אני מבקש למחות בחריפות על המעשה החמור, בשמי ובשם סיעת יהדות התורה ובשם רבים שפנו אלי והביעו את הזעזוע והכאב שלהם על מה שקרה בחברון.

חברון היתה משנים קדמוניות אחת מארבע ערי הקודש בארץ-ישראל, יחד עם ירושלים, צפת וטבריה. כאן קבע אברהם אבינו את מקום מושבו בשובו ממצרים, כאן קנה את מערת-המכפלה וכאן גרו גם יצחק ויעקב אבותינו וכאן מצאו את קבורתם.

מן הראוי לציין, כי לא רק יהודים כיבדו את קדושתה של העיר. גם הערבים נהגו כבוד במערת-המכפלה וראו חשיבות בשליטתם עליה. איש מהם לא העלה בדעתו לפגוע במערת-המכפלה או באתר יהודי אחר בעיר. ואכן, מערת-המכפלה ואתרים יהודיים אחרים בעיר נשתמרו יפה במשך הדורות.

למרות זאת, תמיד היו פורעים שניצלו את כוחם כדי להתנפל על היהודים ולהרוג בהם. כך היה במאורעות תרפ"ט וכך בדורות קודמים, כאשר שליטי העיר רדפו את היהודים.

נראה שפורעים כאלו הם שעשו השבוע את המעשה הנורא של חילול ספרי הקודש, ציור צלבי הקרס וכתובות הנאצה והצתת בית-העלמין העתיק – מעשים שעוררו חלחלה בלב כל יהודי בארץ-ישראל ובעולם כולו.

על כוחות הביטחון לעשות הכול כדי לעצור את מבצעי המעשה ולהעמידם לדין. אני מקווה שהחקירה בעניין זה לא תימשך זמן רב מדי. אני קורא לממשלת ישראל לפעול בכל התקיפות הנדרשת כדי להביא את הפורעים שביצעו את המעשים לדין ואף לדאוג שמעשים כאלו לא יישנו. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המעשים המפורטים בהצעות לסדר-היום של חבר הכנסת הרב דרוקמן ושל חבר הכנסת הרב ליצמן הם חמורים מאוד ואין להשלים עמם.

מתוך נתוני החקירה הראשוניים נמסר לי, כי ככל הנראה מדובר בהצתה מכוונת של שדה קוצים בסמוך לבית-העלמין, שהתפשטה אל תוכו ופגעה באחת המצבות. משטרת ישראל, כוחות הביטחון בתיאום עם הרשות הפלסטינית חוקרים את ההצתה על מנת להגיע אל המפגעים ולמצות עמם את הדין.

לגבי שרפת ספרי תורה – מבדיקה שערכתי עולה, כי במוצאי-שבת הגיעו תושבים מהיישוב היהודי בחברון למשטרה והציגו בפניה קטעי ספרי קודש שרופים שנמצאו בציר שבין כיכר גרוס למערת-המכפלה. נמסר לי, כי משטרת ישראל חוקרת את נסיבות האירוע ובגמר החקירה תשיב למתלוננים.

ברצוני להדגיש, כי מרקם היחסים בעיר חברון בין יהודים לערבים עדין ויש גורמים המנסים לחבל ביחסים אלו באמצעות מעשי פרובוקציה חמורים מסוג זה הפוגעים בערכים המקודשים ביותר לעם היהודי.

אין לי ספק, שצה"ל, משטרת ישראל וכוחות הביטחון האחרים יעשו כל שביכולתם כדי למנוע מעשים מעין אלה בעתיד וימצו עד תום את החקירה במקרים החמורים שתוארו על-ידי חברי הכנסת דרוקמן וליצמן.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את שתי ההצעות האלה לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' פרס:

תודה. יש הצעות נגדיות. הצעתו של חבר הכנסת דהאמשה מול הצעתו של חבר הכנסת דרוקמן. אחריו – חבר הכנסת מוחמד כנעאן מול הצעתו של חבר הכנסת יעקב ליצמן. בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (הרשימה הערבית המאוחדת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, פגיעה בספרי קודש או בבתי-קברות מקודשים הינה מגונה, ולא משנה מי הפוגע ובמה הוא פוגע, בספרי קודש או בבתי-קברות. אין להשלים עם מעשים כאלה, ואנחנו מגנים אותם בכל לב.

אני רוצה להוסיף, שמתשובת השר עולה, שבמקרה השרפה עברה בשדה סמוך לבית-קברות. לא היתה פה כנראה כל כוונה, וזאת תוצאת החקירה. ובכל זאת אנשים ייחקרו וייענשו. במקרה של הספרים שנמצאו ברחוב, אין כנראה תוצאות ואף אחד לא יודע מה הן.

היו"ר ש' פרס:

הצעתך, בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (הרשימה הערבית המאוחדת):

אתמול, בשישי-שבת, בעיר צפת, שימש המסגד אל-אחמר – בתרגום זה "המסגד האדום" – מקום להילולה ושמחה ושתיית משקאות שיכר ומעשים מיניים שונים. אני שואל את כבוד הרב ואת כבוד השר ואת כל הנוכחים, למה לא נגנה כולנו, גם אתה, תופעות אלה, ולמה לא ניתן אפשרות להגן על המסגדים האלה, שלא ימשיכו להיות מקום מפגע והפרת הקדושה, כפי שקרה בצפת רק אתמול?

אני מציע שתינתן למקומות הקדושים בארץ באשר הם, במקום שאין הגנה למסגדים ולבתי-הקברות של המוסלמים במיוחד, אפשרות להגן עליהם ולשמור את קדושתם, ואת זאת דרשנו כל הזמן. הלוואי שהדרישה הזאת תיענה סוף-סוף. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת מוחמד כנעאן.

מוחמד כנעאן (הרשימה הערבית המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהכנסת תקרא לכבד את ספרי הקודש והמקומות הקדושים לכל העדות במדינת ישראל, הן לערבים והן ליהודים. שמענו כאן מהרב דרוקמן ומהשר דברים על חברון, אבל כל יום אנחנו עדים לחילולם של בתי-קברות מוסלמיים, מסגדים, כמו בבאר-שבע, כמו בית-הקברות אל-קסאם בחיפה ואחרים.

לכן אני מציע שהכנסת תקרא לכיבוד המסגדים וספרי הקודש של כל העדות במדינת ישראל.

היו"ר ש' פרס:

תודה. אני רוצה לשאול את חבר הכנסת דרוקמן אם הוא מסכים להעביר את הצעתנו לוועדה.

חיים דרוקמן (מפד"ל):

מסכים.

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת ליצמן?

יעקב ליצמן (יהדות התורה):

מסכים.

היו"ר ש' פרס:

כולם פה-אחד לוועדה. מי שבעד העברת הנושא לדיון בוועדה – ירים את היד.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – רוב

נגד – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' פרס:

אני קובע שהוסכם פה-אחד להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

פיתוח הנגב והגליל

היו"ר ש' פרס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף המרכזי של היום: פיתוח הנגב והגליל. אני מפנה את תשומת לב חברי הכנסת לכך שהונוחה חוברת מידע בשני הנושאים האלה. ראשון הדוברים, חבר הכנסת ויצמן שירי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת ראובן ריבלין.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הנגב הוא עתודת הקרקע היחידה של מדינת ישראל. על 65% משטח מדינת ישראל יש רק 8% מכלל אוכלוסיית המדינה, אחרי 50 שנה. בעוד 20 שנה תהיה אוכלוסיית מדינת ישראל כ-12 מיליון תושבים. היכן הם יגורו, אדוני היושב-ראש?

לא תמיד מנהיגים צריכים לקבל החלטות כלכליות לטווח הקצר. אם כך היה בהקמת המדינה, לא היו מקימים את הכור בדימונה, את מפעלי ים-המלח, את מפעל הפוספטים, וכמובן לא את התעשייה הצבאית.

אין אני מבקש מחברי הבית הזה להסתכל 50 שנה קדימה כפי שראה בזמנו דוד בן-גוריון, זיכרוננו לברכה, את הנגב בחזונו. אבל מותר לי לבקש מהבית הזה להסתכל סך הכול עשר שנים קדימה. מנהיגות שלא רואה את העתיד בשנים הקרובות, לשנים הבאות, היא לא מנהיגות שראויה להנהיג.

ובמה מדובר? אין שום סיבה בעולם שהנגב, שהוא כל כך מרוחק – ואנחנו מדברים על פיתוח הנגב ובזמנית גם על הגליל, אבל בעיקר על הנגב לפחות מבחינתי – אין שום סיבה שלא תהיה רכבת מהירה שתקצר את המרחק ממרכז המדינה לנגב ותיצור מצב שאולי לטווח הקצר הוא לא כל כך כלכלי. אם באמת תהיה רכבת שתביא את תושבי הנגב לאזור המרכז ב-37–35 דקות, זה ייצור אווירה שאנחנו לא כל כך רחוקים, וזה גם יקטין בצורה משמעותית את האבטלה.

ועל מה מדובר כשאני אומר מנהיגות חכמה? כפי שאתה יודע, אדוני היושב-ראש, כשהקימו את המדינה לא חשבו איך שותלים עצי פרי כשהסתכלו על נטיעת עצי דקל. את התוצאה של עצי הדקל רואים שנים רבות אחרי הנטיעה עצמה. למעשה, הנגב היה הדקל, אבל הדקל שהפסיקו להשקות אותו.

אני מבקש מהבית הזה, שפעם אחת תשנו באמת את סדר העדיפויות של ההשקעות במדינת ישראל. אם יקימו את נמל התעופה השני של מדינת ישראל בשדה נבטים, למדינה הזאת יצא ויצמח רק טוב. לא יכולה להיות מדינה שמייצאת במאות מיליארדי דולרים, מגיעים לכאן מיליוני תיירים, ובעוד 20 שנה, כמו שאמרתי יהיו כאן 12 מיליון תושבים – ויש נמל תעופה אחד במרכז המדינה.

אני קורא לבית הזה לקבל באמת החלטות, כי, ברוך השם, 50 שנה מאז קום המדינה לא היה שום אסון אווירי מעל מרכז המדינה. אבל בפעם הראשונה שחלילה יקרה אסון אווירי, יתחילו לשאול את השאלות ויקימו את ועדות החקירה, ואני מבקש למנוע את הדבר הזה.

יש שדה תעופה שלמעשה אפשר להפוך אותו בהשקעה סמלית, ולא כמו בנתב"ג-2000, ב-2 מיליארדי דולרים; ניתן להפוך אותו לשדה השני ולהתחיל את העניין ולו בטיסות מטען ולו בטיסות לילה, ואז אני אומר שזה ייצור אווירה. אני לא אומר שזה ייצור עשרות אלפי מקומות עבודה, אבל זה ייצור אווירה שהנגב הוא חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל.

הגדלת משכנתאות בצורה משמעותית לזוגות צעירים. אדוני היושב-ראש, לפני 25 שנה – ואני אמרתי את זה לא פעם אחת – היתה אינפלציה במדינת ישראל, 40%. בשנים 1974–1975, אחרי מלחמת יום כיפור, היתה אינפלציה של 40% במדינת ישראל, והמשכנתאות במדינת ישראל לא היו צמודות. מה קרה מאז? היום האינפלציה במדינת ישראל היא 4%, והמשכנתה לא רק שהיא צמודה,

גם הריבית שהיא נושאת היא 150% מעל מחיר המשכנתה. זאת אומרת, 6% ריבית על המשכנתה. איזה מסר יש לאותו זוג צעיר שהתגייס לצבא, שמשתחרר, שבכלל רוצה ללמוד באוניברסיטה ולהתחייב למשכנתה?

היו"ר ש' פרס:

שירי, אתה צריך לסיים.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

הנושא, אדוני, אני יודע עד כמה הוא בדמך. ואני חושב שפעם ראשונה יש מישהו שמייצג נטו את הנגב, כי הנגב הוזנח במשך שנים, ואם הייתי מבקש לקבל עשירית מהזמן של ההבטחות שהבטיחו לנגב מעל הבמה הזאת, הייתי עומד כאן ואולי הייתי גומר לדבר בחודש ספטמבר, אולי. אבל אני מבקש עוד שלוש דקות ובזה אני מסיים.

היו"ר ש' פרס:

אני אתן לך עוד דקה.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

התחלת הרפורמה בהשכלה הגבוהה – אין מקום שאפשר להתחיל בו את הדבר הזה יותר מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב. בהשקעה של 50 מיליון שקל אפשר להביא עוד 5,000 סטודנטים לאוניברסיטת בן-גוריון. מה המשמעות? – שמדינת ישראל תסבסד 10,000 שקל משכר הסטודנטים; ואין לי צל של ספק שיגיעו סטודנטים לאוניברסיטת בן-גוריון. אם היום יש באוניברסיטה 15,000 סטודנטים, יהיו 20,000 סטודנטים, ובאופן טבעי זה ירים גם את הכלכלה של העיר. ההשפעה של אותם סטודנטים על העיר תהיה השפעה אדירה.

בדברים האלה לא תמיד צריך להסתכל על המספרים הגדולים. המספרים הגדולים האלה הם מספרים קטנים. זה PEANUT לעומת דמי האבטלה שהמדינה הזאת משלמת לתושבי הנגב, משום שהאבטלה בנגב מכה בכל בית שני, וסטטיסטית יש בנגב 25% יותר מובטלים מאשר בכל מקום אחר במדינת ישראל.

חייבים, חייבים, חייבים – פעם שלישית אני אומר – לשנות באמת את חוק עידוד השקעות הון. אני אומר את זה, ואני לא אציין עוד הפעם שם של יישוב על מנת שאותו ראש רשות לא יכעס עלי, אבל אני גם לא יכול להסכים שיקימו מפעל לפלסטיק 20 דקות מכפר-סבא באחד מהיישובים, יקבלו מהמדינה 24%, כי זה החוק לעידוד השקעות הון. ואותו יזם היה יורד לדימונה אם היו אומרים לו: לא תקבל שום דבר באריאל. במקרה הזה הוא היה יורד לדימונה, כי לא היתה לו ברירה, כי כל מה שהוא היה צריך זה לייצא אותם כיסאות לשוק האמריקני.

לכן אני אומר: תראו איך מקבלים החלטות? אין שום סיבה, אגב, שמפעל היי-טק יקבל רק 24% באזור מסוים, כשגם מפעל לייצור מזגנים מקבל 24%. זה לא היי-טק. לכן צריך ליצור שינוי של מפת החוק לעידוד השקעות הון.

אין לי שום דבר נגד המתנחלים ביהודה ושומרון, אני מחבק אותם – –

היו"ר ש' פרס:

שירי – – –

ויצמן שירי (ישראל אחת):

– – אני אומר להם, עלא כיפאק, הכול טוב ויפה, אבל הנגב לא יכול להמשיך להיות פח האשפה של מדינת ישראל.

לסיכום – אני אומר לכם, אם נקבל פה החלטות אמיצות והמפה אכן תשתנה, תושבי אופקים, תושבי דימונה, תושבי מצפה-רמון, שזה 200 קילומטר מאזור המרכז, יבינו שהמדינה רוצה להסתכל עליהם כשווים בין שווים, ולא רק בערב בחירות, אחת לארבע שנים באים ומבטיחים להם מכאן ועד הודעה חדשה.

היו"ר ש' פרס:

תודה.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

את הודעת הסיכום אני אמסור – – –

היו"ר ש' פרס:

מאה אחוז.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

תודה רבה, אדוני.

היו"ר ש' פרס:

תודה לך. חבר הכנסת ראובן ריבלין. אחריו – חבר הכנסת זבולון אורלב.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, דווקא בזכות העובדה שממשלת ברק עדיין לא הורכבה מתפנה הכנסת לדון בנושאים מאוד חשובים, אדוני היושב-ראש, שמטבעם לא תמיד זוכים להתייחסות הראויה להם, פשוט משום שאינם מביאים מספיק רייטינג.

לצערנו, ההתייחסות של מדינת ישראל וממשלות ישראל לדורותיהן לנגב, לפיתוחו, לאכלוסו ולקידומו הפכה, מכוח חזונו של בן-גוריון, אובססיה דקלרטיבית, אך לצערנו ללא כיסוי מעשי מספיק. חבר הכנסת ויצמן שירי, יושב-ראש הלובי לנגב, מצד אחד, חזון בן-גוריון ומצד שני, מה לעשות? – המציאות. מצד אחד, מכוח החזון מזריקים מדי פעם זריקות עידוד כלכליות, מבצעים מדי פעם פעולות החייאה, ומצד שני, בכורח המציאות, יודעים מראש כי פעולות אלה לא יובילו לשום מקום. פעולות כמו הקמת מפעל "אינטל" בקריית-גת, יודעים כולם, לא יקדמו בהכרח את אוכלוסיית קריית-גת, אם כי יש תקווה שהדור הבא כבר יוכל להשתלב.

לדעתי, הגיע הזמן לשחוט גם כמה פרות קדושות הקשורות בנגב, בפיתוחו ובהתייחסות אליו. אני עוד זוכר את לעגך, אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה לשעבר, איש שזכויות רבות לו בתולדות מדינת ישראל ועם ישראל, שמעון פרס, שאמרת בלעג כלפי ההתיישבות ביו"ש: ערי שינה, ללא תשתית כלכלית. כך הטחת מדי פעם בפעם, אבל אלה היו ערים שלא היתה בהן אשליה.

לא משנה, אדוני היושב-ראש, שגם כפר-סבא, ראשון-לציון, הרצליה, שלא לדבר על שוהם וכמובן כוכב-יאיר שממנה יצא הכוכב ברק – כולן ערי שינה וכך נבנו.

כמו בכל מקום אחר בעולם, אדם המתגורר בפרוורים ונוסע מדי בוקר לעבודתו בעיר הגדולה – המציאות הזאת, מה לעשות, תקפה גם בנגב. החזון הסובייטי, סליחה על הביטוי, שלפיו בכל עיירה, ליד כל בית, עומד המפעל שבו יעבדו תושבי העיירה, הוכח לא רק ככישלון כלכלי מוחלט, לא רק כאסון אקולוגי מתמשך, אלא גם, פשוט, כעניין בלתי מציאותי.

הפתרון, כמובן, לא בשמים הוא ולא מעבר לים. הפתרון הוא, כפי שאמרת, חבר הכנסת ויצמן שירי, גם בתחבורה. אם תושב רחובות קם בבוקר ונוסע ברכבת לעבודתו בתל-אביב, מדוע לא יעשה זאת תושב נתיבות או תושב אופקים, אף שבנתיבות יש התפתחות רבה ואפשרית.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

ראובן ריבלין (הליכוד):

מדוע לחזור שוב ושוב על אותן הבטחות בדבר תעסוקה ומפעלים חדשים בנגב? הנגב הוא מדבר דליל אוכלוסייה. זאת המציאות, מה לעשות? הנגב הוא שטח אימונים מצוין. הוא המקום לתעשיות בעלות סיכון סביבתי, כמו בכל העולם. זו המציאות, מה לעשות? ויישובי הנגב, כמו בקולורדו, באריזונה, בטקסס, במקומות רבים אחרים, יישובי הנגב הם בעלי פוטנציאל מובהק לאיכות חיים בזכות האוויר הנקי יחסית, בזכות השקט היחסי.

מדוע לא יוכל, למשל, סטודנט משדרות לנסוע בבוקר לאוניברסיטה בתל-אביב ולהגיע ברכבת בתוך שעה ורבע? מה יש? הרי ישראל היא קטנטנה ורק מערכת הכבישים הפרימיטיבית היא שמגדילה את המרחקים ואת הפערים. האם היה עולה על דעתו של תושב קונטיקט לקבל דמי אבטלה אם יש ביכולתו לנסוע לניו-יורק ולמצוא עבודה ללא קושי?

מה יותר חכם, להנציח את הפערים ולקבע את התוצאות של 50 שנות מדיניות כושלת על-ידי פתרונות אד-הוק – פה מפעל, שם סיוע – או להפוך את הנגב לחלק מישראל האמיתית? ישראל האמיתית, מה לעשות – וסליחה על הכפירה בעיקר – היא באזור המרכז. שם המרכז הכלכלי, שם המרכז התרבותי, שם רוב האוכלוסייה.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

היו"ר ש' פרס:

שירי, דיברת. קיבלת שלוש דקות – – –

ויצמן שירי (ישראל אחת):

ראובן ריבלין (הליכוד):

בוודאי. גם הגליל, גם הנגב, גם ירושלים.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

ראובן ריבלין (הליכוד):

גם ירושלים.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

גם ירושלים, אבל למה צריך לתת לירושלים אזור פיתוח א' כש-200 קילומטר – – –

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, שכל ממשלות ישראל דיברו על דברים שלא נשאו ולא יצרו מאומה והמשיכו לשלם אותו מס שפתיים, ואני מציע ואומר ומדבר ברצינות הגמורה גם בעניין אותו רעיון של נמל התעופה בנבטים שעליו דיברנו עוד בכנסת השתים-עשרה ביוזמתי וביוזמת ראש העיר המנוח איז'ו רגר, זיכרונו לברכה.

אוכלוסיית ישראל לא תפוזר ולא תבוזר. החלום הזה היה יפה, אולי עוד יהיה יפה, אבל בשלב זה אינו מתגשם. מדברים שנים אחדות על הקמת נמל תעופה בין-לאומי בנגב. לפני אישור נתב"ג-2000 היו שהשתעשעו ברעיון להעביר את מרכז הכובד התעופתי לנגב. כך חשבתי גם אני בכנסת השתים-עשרה. ומדוע נגזר הרעיון? שוב, כך הסבירו לנו בוועדות. כאשר צ'אטו, חבר הכנסת צידון, היה כאן והיה מהיוזמים היותר-נלהבים לרעיון הזה, הוא הביא בפנינו כל אותם נתונים שאומרים, שכיוון שנמל התעופה במרחק נסיעה של שעותיים ויותר מן המרכז, נתפס הדבר כבלתי מציאותי, כלא-רציני.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

לכן צריכים לעשות אחרת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אבל אם במקביל להקמת גשר העמודים בין עזה לחברון יוחלט להכיר במציאות ולקשור את הנגב למרכז בעזרת רשת תחבורה מציאותית, גם רעיון זה לא יעורר עוד גיחוך.

אני קורא לממשלה החדשה לגנוז באומץ את הרעיונות המיושנים בדבר הפרחת השממה ולהכיר במציאות כפי שהיא. זה החלק הקשה. החלק הקל יבוא אחר כך ובעזרת כולנו.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת זבולון אורלב. אחריו – חבר הכנסת אבשלום וילן.

זבולון אורלב (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, פריסת האוכלוסייה בכל רחבי מדינת ישראל היתה מאז ומתמיד חזון ושאיפה של כל קברניטי המדינה. זה עניין משולב של ביטחון, הגנה על גבולות המדינה, אכלוס כל אזוריה יחד עם שיפור איכות חיים, רווחת תושבי המדינה ושימור משאבי הטבע והנוף שלה.

המציאות של "רחוק מן העין רחוק מן הלב" מתקיימת, לצערנו, ביחס לפריפריה בצפון ובדרום. גם חוקים מיוחדים והקמת רשויות מיוחדות לפיתוח הגליל והנגב עדיין לא הוכיחו את עצמם ולא מילאו אחר הציפיות. פריסת האוכלוסייה במדינה נותרה בעייתית. מרבית האוכלוסייה מתרכזת במרכז הארץ, בשפלת החוף. כ-75% מאוכלוסיית מדינת ישראל יושבים על כ-15% משטח המדינה. זה נתון בדוק.

חבר הכנסת ויצמן שירי, אני מדבר גם אליך. הפתרון חייב להיות מערכתי ולא נקודתי באיזה חוק מסוים – אף-על-פי שהחוק הזה הוא חשוב – וזה לא צריך לבוא האחד על חשבון השני, כי העניין כאן הוא מערכתי. אין הרבה תועלת בפתרונות נקודתיים והם לא יביאו תשועה. גם אם נכפיל ונשלש תמריצים, לדוגמה, למורים בנגב ובגליל, לא נועיל הרבה אם באותה עת להורי התלמידים לא יהיו מקומות תעסוקה ראויים וההסתברות להיות מובטלים בנגב או בגליל תעלה על זו שבמרכז הארץ. לצערנו, כך גם המציאות.

ההכוונה, התמריצים והעידוד צריכים להיות מערכתיים וקשורים במכלול המלא של מעגל החיים של האוכלוסייה: ביטחון – כמו שאנחנו רואים עכשיו בצפון; חינוך, תעסוקה, דיור, תרבות, תשתיות תחבורה, תקשורת וסבסוד שירותים ממלכתיים וציבוריים, החל מהנחות ופטורים במסים וארנונות דרך פטור, לדוגמה, מתשלומי ההורים במערכת החינוך. לנגב ולגליל יש נכסי צאן ברזל בלתי רגילים של טבע, נוף, צומח וחי וצריך להשקיע יותר בפיתוחם, כי גם האוכלוסייה של תיירות פנים וגם האוכלוסייה של תיירות חוץ הן אוכלוסיות שיכולות להוסיף. גובה התמריצים שמוכנה מדינת ישראל לשלם הוא כגובה הערך והעניין שהיא מגלה בפריסה נכונה של האוכלוסייה בגליל ובנגב, וככל הנראה לעין, היום אין זה גבוה כלל ועיקר.

עברנו בסוף השבוע שעבר הפצצה והפגזה קשה על קו העימות בלבנון, שכלנו שניים מאזרחינו – שמעון אלימלך וטוני זאנה, השם ייקום דמם, ונפצעו גם אחרים. נשלח מבמה נכבדה זו את רגשי השתתפותנו באבלן הכבד של המשפחות ותנחומינו מקרב לב, וכן ברכת רפואה שלמה לפצועים.

כל פעם שיש אירועי אש בצפון עם ישראל מצדיע לתושבים על עמידתם האיתנה, אך ברור שלא ניתן להסתפק בהצדעה ובביקורים של אנשים חשובים. האוכלוסייה בצפון רוצה פתרונות ראויים והוגנים לבעיות ולמצוקות אמיתיות.

למה תמיד ברעום התותחים אנו חוזים בהפגנות של תושבים שאין להם פתרונות אמיתיים? סוף מעשה במחשבה תחילה. אם אומנם פיתוח הגליל והנגב חשוב בעינינו מאוד, ואני מאמין שהוא צריך להיות חשוב, יש להטיל על משרדי הממשלה להכין תוכנית חומש לאומית כוללת, מערכתית, גם לטווח הבינוני וגם לטווח הארוך. התוכנית הזאת צריכה להיות ממוקדת, מוגדרת, ובתוכה כתב כמויות, כך שניתן יהיה לבדוק בכל עת אם אומנם אנחנו עומדים ביעדים החשובים שקבענו לעצמנו. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה לך. חבר הכנסת אבשלום וילן. אחריו – חבר הכנסת יצחק וקנין.

אבשלום וילן (מרצ):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-12 ביולי 1939, כמעט לפני 60 שנה, עלו מייסדי נגבה על הקרקע והזיזו את הגבול הדרומי של היישוב היהודי אז ב-8 קילומטרים דרומה מבאר-טוביה. בה' באייר התש"ח, 14 במאי 1948, הניפה הכרזת העצמאות את דגל פיתוח הארץ וחיזוק ההתיישבות, והעומד בראשה, דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון, היה גם נושא החזון של הפרחת השממה. היום, 28 ביוני 1999, 51 שנה אחרי כן, אפשר לומר, שבגדול הנגב נותר כמעט כפי שהיה.

עם יד על הלב, מאז מלחמת ששת הימים, לפי הערכה ואומדן שעשיתי בימים האחרונים – הוא מחייב אותי – השקענו בהתנחלויות ובהשקעות בשטחים מ-1967 ועד היום כ-30 מיליארד דולר לפחות. תארו לכם שהמאמץ הלאומי העיקרי באותה תקופה היה הולך לנגב ולגליל – איזה מין מדינת ישראל היתה לנו היום? איזה מרכז תעשייתי והתיישבותי חלופי לגוש-דן שנחנק היום אפשר היה להקים?

נסים זאב (ש"ס):

היתה מדינה עם ביטחון.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

אפשר לדעת אם זה – – –

אבשלום וילן (מרצ):

חבר הכנסת אלון, אתה יכול להפריע כפי אומנותך.

נסים זאב (ש"ס):

זה לא על חשבון הנגב והגליל.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

זה נאום ראשון?

אבשלום וילן (מרצ):

זה נאום שני, אתה יכול להפריע חופשי.

את הנגב והגליל הזנחנו – – –

ראובן ריבלין (הליכוד):

אילו זה היה תלוי בכם גם לא היה נגב.

אבשלום וילן (מרצ):

אני בן למייסדי נגבה, וזה מה שתלוי בנו? קח את מלותיך בחזרה. אנחנו לא הלכנו לירושלים כי אם לנגב.

הזנחנו את הנגב והגליל עד כדי כך, שאפילו לאלה שחיים היום בקו העימות בצל ה"קטיושות" לא יצרנו מנגנון פיצויים ראוי.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

גם שם זה לא שממה, יש בדואים שכועסים.

אבשלום וילן (מרצ):

בהחלט, וצריך לתת להם פתרונות חיים הוגנים.

מה עשתה ממשלת נתניהו בשנים האחרונות לפיתוח ההתיישבות בנגב ובגליל? איפה היא בחרה להשקיע? כ-30% מפיתוח התשתיות בכבישים בשנה האחרונה הוקצו להתנחלויות. איך ייתכן שתקציב הפיתוח לכבישים אדומים ישאף לאפס ובאותו הזמן הושקעו למעלה מ-430 מיליון שקל בהתנחלויות? תקציבי הפיתוח לעורקי תחבורה בערים אינם כוללים אפילו עורק תחבורה אחד בנגב, ועל נמל תעופה בין-לאומי שני אפילו לא מדברים. בתוך שנה הוכפלו תקציבי הבנייה בשטחים, בעוד בתוך ישראל צומצמה הבנייה ב-20%.

ממשלת נתניהו הקצתה מעל 190 מיליון שקל להקמת התנחלויות חדשות. מי צריך את זה היום, כאשר המשך תהליך השלום בפתח?

מתיישבי יש"ע מהווים 2.5% מכוח העבודה הארצי, אבל 26% מאזורי התעשייה שבעדיפות לאומית נמצאים בהתנחלויות. מתיישבי יש"ע מצויים בראש רשימת מקבלי המשכנתאות, פי שניים-וחצי מהייצוג שלהם באוכלוסייה, פי שניים ממתיישבי הדרום.

בנגב הקטינו השנה את המענקים לעידוד השקעות. משרדי הממשלה מפרישים מיליונים להתנחלויות. משרד התעשייה והמסחר – מעל 76 מיליון ש"ח. משרד הבינוי והשיכון – 400 מיליון ש"ח, וזו רק ראשית הרשימה.

הלוואות למתנחלים ניתנו ב-2.6 מיליארדי ש"ח, הלוואות שלא יוחזרו. המענקים לדיור לתושבי הנגב בוטלו השנה.

נסים זאב (ש"ס):

מה עם הקיבוצים?

אבשלום וילן (מרצ):

הקיבוצים מחזירים את חובותיהם עד הגרוש האחרון במשך 20 שנה. אם ההתנחלויות מוכנות להסדר בנוסח הסדר הקיבוצים, אדרבה ואדרבה.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

הם לא הסתפקו – – –

דוד טל (ש"ס):

הם השקיעו בשוק השחור.

אבשלום וילן (מרצ):

גם הקיבוצים לא, חבר הכנסת טל. טול קורה מבין עיניך ולך בדוק את הנתונים.

דוד טל (ש"ס):

הקיבוצים סחרו – – –

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת טל, אני מבקש להפסיק.

אבשלום וילן (מרצ):

270 קיבוצים ו-630 מושבים, 85% מהם באזורי פריפריה לאורך קווי העימות והגבולות. לכן זה היה מאמץ לאומי התיישבותי וכל גרוש שהושקע בו עד היום נשא פירות.

ההתנחלויות כולן מוגדרות כאזור עדיפות לאומית א' וזכות לפטור של 90% משכר הלימוד בגני טרום-חובה, להסעות חינוך ולתוספות שעות לימוד. הטבות אלו נשללו על-ידי הממשלה הקודמת מאזורי עדיפות לאומית ב', וביניהם באר-שבע, מגדל-העמק ועיירות פיתוח נוספות.

ממשלת נתניהו מצאה שם נוסף לסיוע להתנחלויות – החטיבה להתיישבות, סעיף שעלה במשרד החקלאות רק בשנה האחרונה ב-30%. לעומת זאת, סעיפי ההקצאה לפיתוח חקלאי, להקמת חוות

ולמחקר מדעי, עומדים כיום על אפס. איך ייתכן שיישוב בשטחים קיבל השנה בממוצע 1.7 מיליון דולר יותר מיישוב בתוך "הקו הירוק"? האשליה הזאת עולה למשלם המסים הישראלי 1.5 מיליארד שקלים לשנה.

בגליל הוציאו השנה מאזור קו העימות כמה קיבוצים ומושבים – את שמיר ואת גונן, את יחיעם ואת להבות-הבשן, ועכשיו מחפשים תירוצים והסברים איך להחזיר אותם. פה השקיעו השנה 1.5 מיליארד שקלים יותר; 1.7 מיליון דולר בעבור כל יישוב לעומת יישוב בתוך "הקו הירוק".

הגיע הזמן לשנות את סדר העדיפויות הלאומי, להגדיר מחדש את הצרכים האמיתיים של מדינת ישראל: עלינו לממש מדיניות שתכליתה אכלוס הגליל והנגב. עלינו להעלות לראש רשימת מקבלי המשכנתאות והטבות אחרות את תושבי הנגב והגליל, ולהפוך את מטרופולין באר-שבע ומסביבו שורת יישובים, לפרויקט לאומי.

בעזרת התשתית הטכנולוגית שהקימה אוניברסיטת בן-גוריון צריך לפתח שורת פארקים תעשייתיים ולהקים מסביב לבאר-שבע את "עמק הסיליקון" הישראלי. מה שטוב היה בבוסטון, שמסביב ל-MIT ושאר האוניברסיטאות הוקמה החגורה השנייה והשלישית של בוסטון, מה שטוב בקליפורניה ב-PALO ALTO, מסביב לסטנפורד, כל עמק הסיליקון – את זה צריך לעשות בשנים הקרובות כפרויקט לאומי מסביב לבאר-שבע, והדבר אפשרי.

יש ליצור תשתית תחבורתית – רכבת מהירה מתל-אביב לבאר-שבע תיסע 40 דקות; נמל תעופה בין-לאומי שני; פיתוח מנחת במצפה-רמון.

אם נשקיע שורת השקעות תשתית מסביב לבאר-שבע, ניתן באמת לעבור מדיבורים ליישום תוכנית לאומית של פרויקט חזון הנגב אמיתי, לא בלוף ולא במרכאות.

בגליל צריך להשקיע בתשתיות לא רק כאשר נופלות "קטיושות", אלא באופן רציף. להשקיע בכבישים, להשקיע בביו, להשקיע בשיכון; ליצור מצב שהגליל כולו מרוחק ממרכז הארץ שעתיים עד שעתיים וחצי נסיעה, ומאזור חיפה – שעה נסיעה. אם נשקיע בתשתית תחבורתית, בתשתית אחרת, ניתן לחבר אמיתית את הגליל למדינת ישראל.

מיליארדים בוזבזו. אני מזכירכם את המספר, כ-30 מיליארד דולר השקעות בשטחים לאחר ששת הימים, כשברור כמעט לרובנו, שמבחינת העדיפות הלאומית רובן המכריע כנראה ירדו לטמיון. לצערנו, עובדה.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

חס וחלילה, אף-על-פי שהיית רוצה לראות את זה. לא תצליח להרוס את ההתיישבות בישראל.

אבשלום וילן (מרצ):

בקרב תקום ממשלה חדשה בישראל, ממשלה של שינוי, חבר הכנסת אלון, ממשלה שתיקח אחריות ותקבע סדר-יום חדש, סדר לאומי חדש. תפקידה של הנהגה אמיתית הוא לשנות מציאות. ממשלת רבין והממשלה בראשותו של שמעון פרס התייצבו מאחורי חזונם והפכו את תפילת השלום למציאות.

רבתי, גם חזון הפרחת הנגב ויישוב הגליל או פיתוח הגליל לרווחת כל תושביו איננו אשליה או חלום. הוא יכול להיות מציאות. בידיו של העומד בראש, חבר הכנסת אהוד ברק, מצויים ההגה והכוח לנווט. אני פונה אליך, ראש הממשלה הנבחר, וקורא לך להנהיג מדיניות אמיצה ואחראית של התיישבות ופיתוח, מדיניות שתגשים את חזון העבר והעתיד של הפרחת השממה, ותעמיד את הנגב והגליל במרכז המפה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת יצחק וקנין. אחריו – חבר הכנסת יוסף לפיד.

יצחק וקנין (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ראשית, בתחילת דברי, אני שולח את תנחומי הכנים למשפחות שאיבדו את יקיריהן בקריית-שמונה, ומאחל החלמה מהירה ורפואה שלמה לפצועים.

לך, ידידי, הדובר, חבר הכנסת, כל הנאום שלך, מי ששמע אותו מתחילתו ועד סופו, התייחס למתיישי ההתנחלויות, כדבריך, ההשקעות הרבות שהשקיעו. הלא הממשלות שהשקיעו שם הן גם ממשלות המערך. אולי אתה שוכח זאת.

אבשלום וילן (מרצ):

גם הן עשו טעויות.

יצחק וקנין (ש"ס):

לדעתך, כולם עושים טעויות? אבל אני רוצה להגיד לך משהו, ותקשיב טוב למה שאני אומר לך: מישוה מחברי הכנסת אמר לך, שלקיבוצים נתנו הרבה כסף לכיסוי הגירעונות. אני אתן לך את הפרטים האמיתיים, כמה קיבלו הקיבוצים. אבל זאת לא ההתחשבות שצריכה להיעשות פה. אנחנו אלופים בהתחשבויות האלה. כל אחד מנסה לעלות לבמה הזאת ולזרוק מספרים.

ההתיישבות היא לב לבה של מדינת ישראל בכל פינה שאנחנו מתיישבים בה. החלטות לגבי ההתיישבות התקבלו על-ידי כל הממשלות, לרבות ממשלת רבין, לרבות ממשלת פרס, שהוא כרגע יושב בראש הישיבה הזאת, ובממשלות אחרות. אני לא מבין על מה אתה מלין, על 30 מיליארד.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

מה המינון?

יצחק וקנין (ש"ס):

המינון הוא מינון אחד.

היו"ר ש' פרס:

שירי, אני לא מסכים. פעם אחת בישיבה מספיק. עכשיו שב בשקט עד סוף הישיבה – – –

יצחק וקנין (ש"ס):

רבותי, כשאתה בא ואומר דברים, צריך להגיד אותם בטעם. הלוא חובות הקיבוצים הגיעו ל-16 מיליארד שקל.

היו"ר ש' פרס:

– – – על-ידי קריאות ביניים אין משנים דעות.

יצחק וקנין (ש"ס):

באה ממשלת רבין בהחלטה צודקת. לקיבוצים יש עשייה רבה למען מדינת ישראל.

אבשלום וילן (מרצ):

הם משלמים את החובות בפריסה ל-22 שנה.

יצחק וקנין (ש"ס):

הרי אני מכיר את זה לא פחות טוב ממך. הרי אני מושבניק. אבל יש הבדל אחד, שלקיבוצים היתה פריסה על פריסה, הסדר על הסדר – – –

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

ומחיקה.

יצחק וקנין (ש"ס):

ומחיקה, וגם הדלת המסתובבת עם האדמות. אנחנו מכירים גם את זה. מתוך 16 המיליארד באה מדינת ישראל ונתנה 4 מיליארדי שקלים מענק לכיסוי הגירעון, כשבכל שנה משלמים 500 מיליון שקל בתקציב המדינה. אני חושב שמגיע לקיבוצים. יש להם תרומה גדולה מאוד למדינה. אבל מה אתה אומר? צריך לייבש את ההתנחלויות, היום לא צריך לתת כלום; ההיפך – צריך לעקור את כל היישובים האלה. אני לא מבין. זה הכיוון? זה לא הכיוון שלנו, לא לזה היית צריך לבוא.

נסים זאב (ש"ס):

יצחק וקנין (ש"ס):

יש היום דבר צודק. היום הנושא הוא של הנגב והגליל.

מוחמד כנעאן (הרשימה הערבית המאוחדת):

צריך להשקיע בנגב ובגליל.

יצחק וקנין (ש"ס):

משקיעים בכל מקום. אני בעד שההשקעה תהיה בכל המקומות. השאלה – מאין לוקחים את התקציבים.

אני רוצה להגיד לכם: אני תושב הגליל, ובו אנחנו צריכים להתמקד, ולא לדבר על ההתנחלויות. אבל מאחר שאתה ציינת את זה, אין לי ברירה אלא לענות לך. לא תמיד סדרי העדיפויות מתקבלים על-פי

היו"ר ש' פרס:

ענית לו כהלכה.

יצחק וקנין (ש"ס):

לכן, רבותי, אין ספק שהממשלה שתיבחר היום חייבת להביא בחשבון את האזורים האלו שציינת, את הנגב ואת הגליל. היא צריכה לעשות הן בתשתיות, הן בחינוך; לפתח את התעשייה. היום המצב בגליל הוא של אבטלה מעל 10% ברוב המוקדים.

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת וקנין, פעמיים ביקשתי ממך לגמור את דבריך.

יצחק וקנין (ש"ס):

יש לי חמש דקות אני חושב. אני לא חושב שעברו חמש דקות.

היו"ר ש' פרס:

עברו שש דקות.

יצחק וקנין (ש"ס):

אני לא יודע.

היו"ר ש' פרס:

אני מסתכל על השעון.

יצחק וקנין (ש"ס):

יכול להיות שאני מדבר בלי נייר, והזמן עבר מהר.

היו"ר ש' פרס:

נכון. זה בטוח.

יצחק וקנין (ש"ס):

אני אסיים את דברי.

אני חושב שהממשלה חייבת לשים מול עיניה את שני האזורים האלה, ואתה צודק במה שאמרת, אבל לא באותה נשימה. קודם כול צריך לחסל את ההתנחלויות, או להפסיק את כל התקציבים אליהן – לא זה הכיוון. אני חושב, שאם נותנים לקיבוצים – שייתנו; נותנים להתנחלויות – שייתנו. צריך לפתח את הגליל ואת הנגב, אין לי ספק. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת יוסף לפיד. אחריו – חבר הכנסת שמואל הלפרט.

יוסף לפיד (שינוי):

אדוני היושב-ראש, תנחומינו גם לקורבנות בקריית-שמונה וגם לקורבנות תאונות הדרכים. לצערנו, יש פה תחרות טרגית בין הקורבנות שאנחנו גורמים להם לבין הקורבנות שאויבינו גורמים להם.

הנושא שלנו הוא פיתוח הגליל והנגב. ומה שקורה ביממה האחרונה בדיוני המפלגות על הקמת ממשלה מבשר רעות, הן לנגב והן לגליל.

אני מצטער צער רב על שידידי במרצ שכחו את אשר הבטיחו לבוחריהם ועל שמנהיגיהם שכחו את מה שהבטיחו לראשי שינוי – שהם לא יעשו יד אחת עם ממשלה שבה משתתפת ש"ס.

דוד טל (ש"ס):

אתה ממשיך עם הגזענות שלך?

יוסף לפיד (שינוי):

— — — אני

דוד טל (ש"ס):

אתה ממשיך עם הגזענות שלך?

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת טל, לא מתאים לך.

דוד טל (ש"ס):

לא מתאים מעל דוכן כנסת ישראל — — —

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת טל, בכנסת הזאת יש דעות שונות, לכולם יש זכות להשמיע אותן ולשמוע אותן בסבלנות. בבקשה.

יוסף לפיד (שינוי):

אני מבקש, אדוני — — —

יצחק וקנין (ש"ס):

— — — הוא חד-כיווני, הוא עוכר ישראל.

דוד טל (ש"ס):

אם אני אעלה ואביע דעות אנטישמיות, גם אז תאמר לי כך?

היו"ר ש' פרס:

בקריאות ביניים לא ישתנו הדברים. חבר הכנסת טל, בבקשה לשבת.

יוסף לפיד (שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני לא חייב לכבד את ש"ס. אני מבקש למחוק מהפרוטוקול את הביטויים "גזענות" ו"אנטישמיות".

קריאות:

היו"ר ש' פרס:

אני מבקש. אני לא רושם קריאות ביניים שבאות באופן לא מסודר, זה לא נרשם בפרוטוקול, תמשיך בדבריך.

קריאות:

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת וקנין, דיברת. עכשיו תקשיב בבקשה לדעה אחרת.

יוסף לפיד (שינוי):

מה שהצטרפות ש"ס לממשלת העבודה או ישראל אחת מבשרת הוא, שלא ישתנו החלוקות בתקציבים, שהמשטר שהיה קיים עד עכשיו הוא המשטר שיהיה בעתיד.

ואני שואל אתכם, למה לייצא ציפים אם אפשר לייצא מים קדושים? למה להקים אתרי תיירות אם אפשר לפקוד קברות צדיקים? למה להקים בתי-חרושת של היי-טק אם אפשר להקים ישיבות? השאלה היא למה אנחנו נקדיש את התקציבים בקדנציה הזאת של הכנסת. ואני למד מהמשא-ומתן שמתנהל עכשיו, שמה שהיה הוא שיהיה.

כדי לפתח את הגליל ואת הנגב צריך תפן, ובתפן עובדים מדענים, ושוב ילכו מאות מיליונים לישיבות, ושוב לא יהיה כסף לדור צעיר של מדענים. ולכן המשא-ומתן הזה שמתנהל כרגע, וכנראה יוביל להקמת קואליציה בין ישראל אחת, מרצ וש"ס, הוא גם משא-ומתן נגד פיתוח הנגב, נגד פיתוח הגליל

--

יצחק וקנין (ש"ס):

העיקר שאתה תהיה בחוץ, זה הכי חשוב.

יוסף לפיד (שינוי):

-- לשמירה של עליות לרגל לקברים במקום להקים מדינה מדעית, היי-טקית, חדשה, תוססת, מלאת עוז, מלאת רצון, מלאת יצוא, מלאת יצירה.

יאיר פרץ (ש"ס):

זה מה שעשינו במשרד שלנו.

יוסף לפיד (שינוי):

לכן, אדוני היושב-ראש, יש השלכה ישירה לאופן הרכבת הממשלה הזאת על עתידו של הנגב ועל עתידו של הגליל. לא יהיה אזור תעשייה חופשי על-יד באר-שבע, אם הכסף יזרום לישיבות בנתיבות ובשדרות.

יאיר פרץ (ש"ס):

והעלייה, אדוני.

יוסף לפיד (שינוי):

לא יהיה גליל חדש, לא יהיה גליל של "תפנים", אלא יהיה גליל של תפילות, והתפילות, לצערי, לא מייצרות תוכנות של מחשבים.

לכן, יש קשר ישיר, ודאגה עמוקה בלבנו, בסיעת שינוי, אדוני היושב-ראש. מה יהיה עתידה של המדינה כולה ומה יהיה עתידם של הנגב והגליל אם ההקצבות יזרימו מיליארדים לעמותות עלומות, שאיש לא יודע מי עומד מאחוריהן, כספים שנעלמים שם, במקום שיזרמו לאוניברסיטאות, במקום שיזרמו לטכניון, במקום שיממנו צעירים ששירתו בצה"ל ומתחילים עכשיו בחיים חדשים.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אתה שונא ישראל.

יוסף פריצקי (שינוי):

אתה יכול להגיב לגופו של עניין, ולא להכפיש?

יוסף לפיד (שינוי):

ולכן, אדוני היושב-ראש, אני לא מתנגד לזה שאנשים יתפללו, ולא מתנגד לזה שאנשים יממנו מכספם בתי-כנסת.

יאיר פרץ (ש"ס):

מה זה מפריע לך?

קריאה:

יוסף לפיד (שינוי):

אתה טועה. אני בעד יהדות. אני נגד יהדות שמנצלת את היהדות כקרדום לחפור בו.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

בבחירות היה עוד נושא חוץ מחרדים בכנסת, אפשר לדבר על עוד נושא.

יוסף לפיד (שינוי):

אני לא מדבר על בחירות, אני מדבר על פיתוח הנגב והגליל.

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת אלון, אני מבקש ממך.

יוסף לפיד (שינוי):

חבר הכנסת אלון, שים לב, לא אמרתי מלה נגד ההתנחלויות, מה אתה רוצה ממני? תשמח. אני היחיד שלא דיבר על כך.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

זה של מרצ. מרצ נגד ההתנחלויות.

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת אלון.

יוסף לפיד (שינוי):

אני אומר לך, אני מדבר כבר עכשיו על הדבר הבסיסי, שכל הדיונים בכנסת יסתובבו סביבו. השאלה היא, לאן ילך הכסף. וכשהרב עובדיה יוסף אומר שצריך להצטרף לממשלה כי "חסרים לנו 100 מיליון שקלים", אלה 100 מיליון השקלים שצריך להשקיע בפיתוח הנגב והגליל. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת שמואל הלפרט.

אני רוצה להגיד לחברי ש"ס, אפשר לעלות על הבמה ולהשיב באופן מכובד. קריאות הביניים האלה לא – – –

נסים זאב (ש"ס):

לא יעזור לו, הוא עוכר ישראל.

יצחק וקנין (ש"ס):

אנחנו 17 מול שישה.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' פרס:

זה מרגיז, מה לעשות? בכנסת יש נאומים שלא מקובלים על – – –

דוד טל (ש"ס):

בכנסת מאוד מקובל שיש קריאות ביניים.

היו"ר ש' פרס:

אני מרשה קריאות ביניים עד גבול ידוע. בבקשה.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' פרס:

אל תשים לב, תתחיל.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת אלון, אני ביקשתי ממך.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

– – –

היו"ר ש' פרס:

זה לא חשוב, תצאו ותתווכחו. בבקשה, תתחיל.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בירושלמי, במסכת דמאי נאמר שב"דרום חטין ודגן הרבה", והמדרש בבראשית רבה אומר: "בני דרום עיניהם כחולות מיין וכוחם יפה לתלמוד תורה". בדרום ישבו חכמי דרום, רבותינו שבדרום, וכמה מגדולי הדורות חיו שם.

בשנים האחרונות חלה האטה בגידול אוכלוסיית הנגב, וזאת בעיקר בגלל הנהירה למרכז הארץ והירידה במספר העולים המגיעים ארצה, שבעבר הופנו רבים מהם לנגב.

ההאטה בפעילות הכלכלית במדינה ומספר המובטלים הרב בערי וביישובי הנגב לא מעודדים תושבים ועולים להגיע לדרום. להיפך, יש בכך כדי להרתיע. ואכן, בעיית האבטלה היא הבעיה המרכזית של הנגב בשנים האחרונות, במיוחד בערי הפיתוח וביישובי הבדואים.

יש סיבות רבות לאבטלה הגוברת, כמו הפחתת המענקים לאזורי פיתוח, הניתנים במסגרת החוק לעידוד השקעות הון, דבר שמונע בניית מפעלים חדשים במקום. גם החשיפה ליבוא מתחרה פגעה בתעשיות הטקסטיל בנגב, ועובדים ותיקים שנפלטו ממפעלים אלה לא מצאו תעסוקה חלופית.

מן הראוי לציין את הקשר שהתגלה בין רמת האבטלה הגוברת לבין הירידה ברמת ההישגים בחינוך של הנוער, דבר שגורם להגברת האלימות ולא-תפקוד, למעגל קסמים שקשה להשתחרר ממנו.

אין ספק שעל הממשלה להגביר את ההכשרה המקצועית לתושבי הנגב, להפנות השקעות בתשתית, הרחבת כבישים, שיפור מסילת הרכבת לבאר-שבע, הקמת נמל תעופה שני בנגב, סיוע למפעלים שנפגעו מיבוא מתחרה ותמריצים למפעלים שיהיו מוכנים לעבור ממרכז הארץ.

חברי הכנסת, מה שמאפיין בשנים האחרונות את הגליל הוא האיזון בין אוכלוסייה יהודית לאוכלוסיית מיעוטים – – –

היו"ר ש' פרס:

חבר הכנסת טל, אתה עכשיו מפריע לו. יש לכם כל הזמן להתווכח ביניכם. חבר הכנסת פורז.

דוד טל (ש"ס):

יש בעיה עם חבר הכנסת פורז. הוא אומר – – –

היו"ר ש' פרס:

תצאו החוצה, תנהלו ביניכם ויכוח.

דוד טל (ש"ס):

– – – והוא יושב באופוזיציה, אני הצבעתי ביבי ונמצא בקואליציה.

היו"ר ש' פרס:

בבקשה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

מה שמאפיין בשנים האחרונות את הגליל הוא האיזון בין האוכלוסייה היהודית לאוכלוסיית מיעוטים, הרחק ממרכז הארץ, כאשר המרחקים בין היישובים גדולים למדי.

גם כאן יש האטה בשיעור הגידול של האוכלוסייה, לצד אבטלה גוברת, בגלל המצב הכלכלי במשק וסיבות נוספות. מן הראוי לציין במיוחד את המצב הביטחוני, המוסיף קושי מיוחד לגליל-העליון.

עם זאת, יש כאן בסיס גדול יותר של תשתית וכבישים, לצד מפעלים, מוסדות חינוך ובתי-חולים, שגורמים לכך ששיעור האבטלה יהיה נמוך יותר לעומת הנגב.

אבל עדיין יש הרבה מה להשקיע בגליל. אני ממליץ לעשות זאת במיוחד בתחומי הערים הוותיקות של הגליל, שתיים מערי הקודש של ארץ-ישראל – טבריה וצפת. השקעה טובה תביא לגליל תושבים חדשים לצד תיירות גדולה מהעולם כולו.

אני קורא לממשלה לשים את נושא פיתוח הנגב והגליל כאחד הנושאים החשובים שתדון בהם לאחר הקמתה. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה רבה לך. חבר הכנסת תאופיק חטיב, ואחריו – חבר הכנסת חנן פורת. ישנו? איננו. אחריו – חבר הכנסת מיכאל נודלמן.

תאופיק חטיב (הרשימה הערבית המאוחדת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח שעלה בחלקי להשתתף בדיון הזה שנושא פיתוח הגליל והנגב, כדי לנצל את ההזדמנות ולשפוך מעט אור על מצוקת האוכלוסייה הערבית בנגב ובגליל.

פיתוח הגליל אמור לכלול, בין היתר, ואולי בראש ובראשונה, הכרה ביישובים שטרם הוכרו בגליל, הגדרת שטחי שיפוט ושטחי תכנון והרחבתם כדי שיענו על הצרכים של האוכלוסייה, הקצאת שטחים לתעשייה לערים ולכפרים הערביים, הרחקת מפעלים מסוכנים כמו מפעל "פניציה" ליד כפר-כנא ומחצבות "נשר" בין תמרה לכאבול, מפעלים כאלה שמנצלים שטחים נרחבים שהיישובים זקוקים להם מאוד להתפתחותם.

לא יכול להיות, ששטחי השיפוט של משגב גובלים בבתים של סח'נין, כאשר סח'נין היא עיר במדינה, שאיננה יכולה להתפתח במינימום האפשרי למען הצעירים. אין שיכונים, אין בנייה חדשה, משרדי הממשלה אינם מתערבים ואינם נותנים יד לפיתוח הערים והכפרים הערביים, כאילו ערים וכפרים אלה אינם חלק מהמדינה.

כאשר מדברים על פיתוח הגליל, לצערי הרב, מדברים באופן מקביל על ייחוד הגליל; משמע, כמה שיותר הצקה ליישובים הערביים ומתן עדיפות ליישוב היהודי, כדי ליצור איזון דמוגרפי, כלשונם.

לצערי, מדיניות כזו, שחלפה מזמן מן העולם, ולפני הרבה שנים, משמע מדיניות האפרטהייד, בשנות האלפיים עדיין מקננת בראשים של הרבה הרבה מתווי מדיניות בארץ.

בנגב, כ-70,000 אנשים מתגוררים בפחונים, במה שקרוי כפרים בלתי מוכרים. 17,000 פחונים כאלה, שנקראים בתים, מאוימים בהריסה. ומדוע? – כי נבנו ללא רשיון. ומדוע נבנו ללא רשיון? כי אותם יישובים שקיימים זה כמה מאות שנים, טרם הוכרו על-ידי ממשלות ישראל, ולכן גם לא הוקצו להם תקציבים לתכנון ולפיתוח. ומדוע זה כך? כי הם יישובים ערביים.

אם יש ממשלה בישראל מאז 1948 ועד עצם היום הזה שניסתה לפתור את הבעיה, אהיה מוכן לשמוע עליה. עד עצם היום הזה לא קמה ממשלה בישראל שהיה לה האומץ לתת תשובות ופתרונות ליישובים הערביים בגליל ובנגב.

גם כאשר מדברים על אזורי עדיפויות בנגב ובגליל, בכלל שכחו שיש שם יישובים ערביים. אזור פיתוח א' עבר מסביב לרהט, ודילג עליה. ומדוע? מאותה סיבה.

לא יכול להיות שהילדים בנגב ילמדו בחורף הקר ובקיץ החם בפחונים, ללא מים וללא חשמל. בכלל לא דיברתי על מיזוג ולא על מחשוב. אם יש דבר כזה במדינה מתוקנת, אהיה מוכן לשמוע.

בנגב יש תמותה בין התינוקות פי-ארבעה מאשר בכלל בארץ. הנגב עולה לכותרות רק בעת אסון, או כאשר משרד הפנים מתערב שם, חס וחלילה לא בתכנון, לא בהכנת תוכנית מיתאר; הוא מתערב שם כדי להרוס פחון של משפחה שהחליטה, משום-מה, לעבור מאוהל לפחון. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה לך. חבר הכנסת מיכאל נודלמן, ואחריו – חבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (האיחוד הלאומי):

רגע, סליחה.

היו"ר ש' פרס:

אתה איחרת. קראתי את שמך קודם, קראתי את שמו של מיכאל נודלמן; באת אחרי זה, תקבל רשות דיבור אחר כך.

חנן פורת (האיחוד הלאומי):

בדרך כלל, זה אחרי המדבר.

מיכאל נודלמן (ישראל ביתנו):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לא מזמן קיבל האו"ם החלטה על כך שהמאה ה-21 תהיה מאה של פיתוח בר-קיימא המתבסס על פיתוח כלכלי ושמירה על איכות הסביבה ומשאבי טבע.

אם מדובר בשני אזורים – הגליל והנגב – כבר היום אפשר לראות את שבירת האיזון בין שמירה על איכות הסביבה ובין פיתוח כלכלי.

נכון להיום ניתן לראות שאזור הנגב הופך להיות פח הזבל של מדינת ישראל, כי דווקא באזור הזה מתפתחות היום טכנולוגיות כימיות שונות, אתרים של פסולת רגילה ומוצקה, פסולת מסוכנת, אשר בחלקם מהווים סכנה ממשית לסביבה ולבריאות המתגוררים באזור. לדוגמה, באזור התעשייה רמת-חובב, שכבר דנו בו רבות במליאה, המצב קצת משתפר, אבל מה שאמר חבר הכנסת הקודם – בנגב יש בעיות בריאותיות לאוכלוסייה, יש דברים שלא מקובלים במדינה מתפתחת.

בגליל קיימים תכנונים לבנייה ליד מקורות המים והמעיינות – בין עכו ונהרייה תכננו אזור תעשייה, ושם מצויים 32 מקורות מים שמספקים מים נקיים מחיפה עד ראש-הנקרה. לא מובן איך אפשר לתכנן כך, כאשר המים הם האוצר הכי גדול שיש במדינה שלנו.

הרי ידוע כי לפני שרוצים לעשות שינויים חייבים לערוך בדיקה יסודית של המצב הקיים. דרך אגב, ברצוני להדגיש עובדה, שדווקא עכשיו, בתקופה של חלוקת תיקים של משרדים, אין התייחסות ראויה בעיני פוליטיקאים וגם עיתונאים למשרד לאיכות הסביבה. ואני אמרתי שהמאה ה-21 היא מאה של פיתוח בר-קיימא והחשיבות של המשרד לאיכות הסביבה היא מאוד מאוד גבוהה.

לאור צפיפות האוכלוסין, התעשייה והכבישים במרכז הארץ, אני רואה חשיבות עליונה בפיתוח האזורים בנגב ובגליל. מצב איכות הסביבה במרכז הוא גרוע מאוד. לדוגמה, ב"מכביה", כאשר נפלו ספורטאים מאוסטרליה, ארבעה ספורטאים נפטרו לא מפני שהם קיבלו מכה מהגשר, אלא מפני שהם שתו קצת מים מהירקון; זאת אומרת שגם פה אנחנו בבעיה.

במחקרים האחרונים באירופה, ואני חושב שגם אצלנו, מופיע, שיותר אנשים מתים מגזים בתנועה מאשר מתאונות דרכים.

כדי להוריד את צפיפות האוכלוסין מאזור המרכז צריך ליצור תמריצים לפיתוח תעשייה ומקומות מגורים חדשים באיכות גבוהה, קרי באזור הנגב; שם יש יתרון לבנייה זולה יותר.

לא ייתכן שאזורים מתפתחים ואזורים מפותחים יקבלו אותם תנאים לפיתוח. יש לי הרבה דוגמאות. אני תושב קריית-שמונה. אותם תמריצים שיש בקריית-שמונה יש בטבריה, בטירת-הכרמל. זה לא נותן תמריץ ליזמים לבוא לקריית-שמונה לבנות שם תעשיות, תעשיות ידע, תעשיות היי-טק.

יש חשיבות רבה לפיתוח מוסדות להשכלה גבוהה כגון מכללות באזורים אלה, כמו אוניברסיטת בן-גוריון, וגם מכוני מחקר.

בהיסטוריה של מדינות רבות היתה תמיד לרכבות חשיבות אסטרטגית לפיתוח הפריפריות. לכן, הפעלת רכבת מהירה באזורי הנגב והגליל תהווה פתרון לבעיות רבות יומיומיות של תחבורה, כלכלה ואיכות הסביבה, ואולי נגיע לפיתוח בר-קיימא. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה רבה לך. חבר הכנסת חנן פורת, ואחריו – חבר הכנסת מוחמד ברכה.

חנן פורת (האיחוד הלאומי):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית זו הזדמנות בשבילי לברך אותך, אומנם כיושב-ראש כנסת זמני, אבל אתה עושה זאת בחן ובנועם וכמעט מתבקש לומר שאתה יכול להתמיד בתפקיד.

אני מבקש לפתוח ולומר, שבימים האלה, בשבועות האלה, לבנו עם יישובי הצפון. לעתים נדמה כאילו מצויים הם בארץ אחרת. אין לנו ארץ אחרת, אבל המרחקים הללו – חשבתי בשבת, בשעה שהייתי דווקא בנגב, במצפה-רמון, על ההבדל הגדול שבין השקט והשלווה והרוגע שמאפיינים את מרכז הארץ, גם את הנגב, לבין אותו מתח מתמיד ומעיק שמלווה את יישובי הצפון. בכל לבנו אנחנו מקווים שהמציאות הזאת תשתנה. צריך בשביל זה הרבה תבונה, צריך בשביל זה גם הרבה עוז ואומץ.

מעבר לכך דומה שיש איזו טעות אופטית בניסיון להעמיד לעתים את הגליל ואת הנגב אל מול יהודה ושומרון. זוהי טעות אופטית. ההתמודדות האמיתית היא בין המרכז ובין הפריפריה. ההתמודדות האמיתית היא האם אנחנו עדיין אמונים על אותה תפיסה שבשעתנו ניווט אותה דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון שלנו והחוזזה הגדול, של פריסת האוכלוסייה, או שהתקבלה ההצטופפות הזאת עם כל הפגעים האקולוגיים, עם כל הקשיים הדמוגרפיים באזור שבו – פעם שמעתי, בדרך בדיחות אמרו:

יש כוח מחץ, ראשי תיבות של מסריח, חם וצפוף. לא הייתי אומר שזה המאפיין את אזור המרכז, אבל המציאות הזאת שבה מצטופפת האוכלוסייה כולה בין חדרה לגדרה והפריפריה הופכת להיות כביכול עולם אחר, זו מציאות בלתי נסבלת, ובמלאות למדינה 50 ומעלה, מן הדין לשנותה.

אינני בא לחדש, אני חושב רק שצריך את העוצמה למקד דברים, ליישם ולבצע. יש בגליל ובנגב, כמו גם בגולן וביהודה ובשומרון משאבי טבע גדולים שאינם באזור המרכז, ובראש ובראשונה משאבי קרקע, משאבי אדמה. היכולת לבנות באיכות חיים אחרת, בסביבה קהילתית פתוחה, באיכות גם אקולוגית וגם תוך כדי ניצול משאב הטבע של הקרקע היתה יכולה, ביזמה נכונה, להביא לידי פריסת אוכלוסייה.

אם מדברים על אפשרות של מתן קרקע לזוגות צעירים, קרקע לצורך בניית ביתם, ואני מדבר אפילו בהיבט האישי – בתי וחתני גרים להם בגליל. מסתבר ששם לבנות בית יש קושי גדול. אילו היינו נותנים קרקע בחינם באזורים אלה, כמובן תוך כדי מתן אפשרויות נאותות לבנייה, תוך כדי קביעת המגבלות לבל יעשו עסקי ספסרות, היתה אפשרות לפתח על בסיס המשאב הזה את המרחבים הללו בנגב, בגליל, כאמור גם ביהודה ובשומרון ובגולן, מפני שיש לנו המשאב הזה שאיננו קיים באזור המרכז, שם הנדל"ן יקר, כידוע.

ההיבט השני, שוב כל כך טריוויאלי, מובן מאליו, ואתה תוהה כמה צריך לדבר עליו עד שייעשה בו – הנגישות. שיפרנו לא מעט את הכבישים. אבל אכן רכבת קלה, נוחה, מהירה, הן לגליל והן לנגב היתה פותרת, גם בשלבים שעדיין אין כל מקורות התעסוקה במקום, פתרון משמעותי מאוד לגבי אלה שמרחק המגורים מכביד עליהם כיום ביותר.

והדבר השלישי, פיתוח ייחודי, בעיקר בתחום מערכות החינוך. אני רואה כאן בין ההמלצות שניתנו בשעתן לגבי פיתוח הגליל והנגב "פיתוח חינוכי מדעי", והייתי מוסיף גם "תורני ורוחני", כתשתית לצמיחה כלכלית.

אלה דברים שניתן לבנות אותם בפריפריה, מפני שהמשאב שנדרש כאן הוא הראש, המוח, הרצון והתבונה.

אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, ולומר, שדומה שהפתרונות כבר כתובים ורשומים. צריך לחדד אותם, צריך למקד אותם וצריך סוף-סוף – ואולי תעשה זאת הממשלה הזאת – להקדיש לעניין אנשים שיראו בזה את ישעם וחפצם; לא כאלה שכל משאת נפשם וציפייתם היא רק במדיניות חוץ ובלהטוטי דיפלומטיה, אלא אנשי חזון ומעשה, שירימו. ואולי העשור הזה יהיה העשור שבו יוכלו להתברך הגליל והנגב, ואני חוזר ואומר, הפריפריה כולה, ובכללה יהודה, שומרון, הגולן וחבל-עזה, וייווצר האיזון הנכון בין המרכז לבין המרחב. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת מוחמד ברכה, ואחריו – חבר הכנסת עזמי בשארה.

מוחמד ברכה (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הגליל והנגב, שני מרחבים גיאוגרפיים עצומים וקסומים, היו לארץ גזירה. ממשלות ישראל החליטו להפוך את המקומות האלה לשום מקום.

ההשקעה העצומה במפעל ההתנחלותי וההחלטה להפוך את חיי הפלסטינים לגיהנום ולנגוס באדמותיהם – כל אלה לא השאירו אנרגיות ומשאבים להשקעות חיוניות באמת.

אם יש אוכלוסייה בנגב שתנאי חייה מוציאים שם רע לפיתוח שכה מדובר בו והדיכוי והקיפוח שלה קשים מנשוא, הרי זו האוכלוסייה הערבית הבדואית. אני מדבר על דברים אלמנטריים, על תחנות טיפת-חלב, על קופות-חולים, על תשתיות בסיסיות. מה הבדואים ראו מהמדינה שהם אזרחיה? ראו גירושים, הפקעת אדמות, השפלות וביזויים וחיי עליבות ודלות. מצבם הוא אות קלון על מצחה של החברה הישראלית.

כ-70,000 נפש מהם חיים בכפרים בלתי מוכרים בנגב, ללא שירותים אלמנטריים. הדיבורים על הפרחת השממה תורגמו אצל הערבים הבדואים בנגב להפרחה הולכת וגוברת של אומללות.

לפני כחודשיים הותוותה תוכנית על-ידי המועצה האזורית של הכפרים הבלתי-מוכרים לפתרון התחלתי של הבעיה, והממשלה תנהג בתבונה אם תאמץ תוכנית זאת – שבין מעצביה היה חבר הכנסת יוסי ביילין, איש מפלגת השלטון הראשית – בראש ובראשונה להקים יישובים חקלאיים ועירוניים ולהכיר ביישובים הקיימים, על כל מה שמשתמע מכך.

היישובים הערביים בכלל נדחקים מחוץ למפת הפיתוח, כפי שהאוכלוסייה הערבית נדחקת בצל ממשלת השינוי אל מחוץ למפת הלגיטימיות הפוליטית. על שולחן הוועדה הארצית לתכנון ובנייה מונחת תוכנית המיתאר הארצית שנקראת תמ"א-35. בתוכנית הזאת אין בשורות לאוכלוסייה הערבית, והיא מובילה אותה למצב של התפוצצות.

שטחי השיפוט של היישובים הערביים לא רק שאינם יכולים לקלוט תעשייה ותשתיות, אלא אינם יכולים לקלוט את הריבוי הטבעי. ממוצע השטח שעומד לרשותו של תושב אחד בתוך המועצה האזורית משגב שווה לשטח העומד לרשותם של 32 תושבים ערבים באותו אזור.

מפעלי "פניציה" ואזור התעשייה ציפורית בגליל, הממוקם על אדמות כפר-כנא וספורי וריינה, שייכים מבחינת מיסוי ומבחינה מוניציפלית לנצרת-עילית, שאין בינה לבין האזור רצף גיאוגרפי כלשהו. נצרת העיר הערבית הגדולה, ההיסטורית, נלחמת על מעמדה כעיר תיירות מרכזית בישראל וכעיר המרכזית של האוכלוסייה הערבית.

על כן יש מקום לעשות בדיקת צרכים, במיוחד צרכי פיתוח במגזר הערבי. דבר שני, התוויית תוכנית חומש לסגירת פערים בתשתיות, בחינוך, ברווחה ובשיכון וקביעת לוח זמנים כולל ושלבי לביצוע התוכנית; שינוי בבסיסי התקציבים למשרדים השונים. דבר שלישי, נקיטת צעדי מדיניות לשינוי מבני

בהרכב הענפי והמקצועי של המועסקים הערבים. בין היתר, עידוד תעסוקת עובדים מיומנים בתעשיות היי-טק, עידוד הקמת עסקים וזממויות זרות ביישובים הערביים.

יש לנקוט עוד שלושה צעדים מידיים: הראשון, הקצאת תקציבים ייחודיים למלחמה בעוני בקרב הילדים והמשפחות במגזר הערבי. השני, הכללת היישובים בארבעת האשכולות הנמוכים, על-פי הסקר האחרון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בקבוצות היישובים הנהנים מעדיפות לאומית א' בכל הנושאים. השלישי, הכרה בכל הכפרים הבלתי-מוכרים. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה לך.

דברי ברכה של ממלא תפקיד יושב-ראש הכנסת למשלחת פרלמנטרית מקוריאנה

היו"ר ש' פרס:

חברי הכנסת, אנחנו שמחים לארח היום בכנסת את יושב-ראש ועדת המודיעין של האספה הלאומית הקוריאנית ואת עמיתיו חברי הוועדה. אורחים יקרים, תרגישו את עצמכם בבית.

מרחק גיאוגרפי רב מפריד בין קוריאנה לבין ישראל, אולם אין הוא מהווה מכשול לבניית מערכת יחסים חמים וידידותיים בין שני העמים. קוריאנה וישראל מקיימות ביניהן דיאלוג מדיני פורה. אורחים רמי מעלה מבקרים אלה את אלה, ולאחרונה ביקרה משלחת הכנסת ביקור גומלין בארצכם.

קשרי הכלכלה ההדדיים משגשגים, והסחר הבילטרלי יגיע בסוף השנה הזאת, על-פי האומדן, לכמיליארד דולר.

קוריאנה היא הוכחה, שבכוח המרץ, הטכנולוגיה, השקדנות והחריצות ניתן להתמודד בהצלחה עם משבר כלכלי עמוק ולהיחלץ ממנו לתנופה חדשה.

אנחנו מלאים הערכה להישגים המרשימים של ארצכם. לנו, הישראלים, ולעם הקוריאני יש הרבה מן המשותף שמגשר על המרחק. ישראל, כמו קוריאנה, ידעה את טעמן המר של מלחמות אכזריות. לשתינו נשקפות סכנות מהצפון, שבו עוני כלכלי וקיצוניות מדינית פוגעים בבני העם ובשכניהם. הן קוריאנה והן ישראל קלטו פליטים, בנו להם בית וסייעו להם להשתלב בחברה.

בשנים האחרונות מרבים תיירים קוריאנים להגיע לישראל, ואנו מקדמים את פניהם בברכה.

בישראל מתגוררים בני קוריאא דוברי עברית. הם מכירים היטב את שבילי הארץ ואת העבר העשיר שלה, וישמשו מורי דרך לתיירים.

ידידים יקרים, אנחנו רואים בקוריאא עמוד תווך של יבשת אסיה הגדולה וחלון של שיתוף פעולה עמה.

אני בטוח כי הביקור שלכם יתרום לקידום ולהידוק היחסים בינינו. אני מאחל לכם ביקור פורה ומעניין.
Welcome to the Parliament.

פיתוח הנגב והגליל

היו"ר ש' פרס:

רשות הדיבור לחבר הכנסת עזמי בשארה. אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ.

עזמי בשארה (בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה לי לפעמים, כאשר מדברים על פיתוח הנגב והגליל, ופיתוח בכלל, שנראה לאנשים שכאילו מדברים על מלה שנלקחה ממילון טכנולוגי-מדעי, מלה נייטרלית. האמת היא, שפיתוח היא מלה מאוד טעונה אידיאולוגית, מאוד טעונה פוליטית. פיתוח, תלוי מאיזו פרספקטיבה, מאיזו אידיאולוגיה, מאיזו קונספציה, מאיזו ראיית עולם, חזון, נעשה הפיתוח.

לא במקרה המלה היתה המלה "פיתוח" בגליל, למשל, מלה נרדפת למלה "ייהוד" בשנות ה-70. כל שבוע-שבועיים החליפו בין המלים. היום ויתרו כנראה, לפחות בעגה הממלכתית במדינת ישראל – מדברים על פיתוח הגליל והנגב, אבל נדמה לי שעל המשמעות לא ויתרו.

עד היום, כאשר מדובר בפיתוח הנגב, מדובר לעתים קרובות בחוות יחידים ליהודים, כאשר כפרים שלמים שבהם מתגוררים עד 5,000 תושבים, כמו למשל אבו-כף בנגב, נקראים כפרים בלתי מוכרים. בכלל, במדינה שמקימים בה מדי שנה יותר מיישוב אחד, גם בגליל וגם בנגב, מדינה שמקימה יישובים חדשים, מה פירוש המושג יישוב בלתי מוכר, אם זה לא מושג אידיאולוגי? זה מושג אידיאולוגי בהחלט, והוא לא נכנס לחזון הפיתוח הישראלי, כיוון שהוא לא משתלב באידיאולוגיה השלטת במדינה הזאת כאשר מדובר בפיתוח.

אדוני היושב-ראש, לעתים קרובות נדמה לי, שכאשר מדברים על פיתוח אצל היהודים, מדברים, כפי שאמר אחד מחברי הכנסת מעל הדוכן, על פיזור אוכלוסייה מהמרכז. פיזור. פיתוח זה פיזור דמוגרפי, ואילו אצל הערבים פיתוח זה ריכוז – צריך לרכז את כל הערבים שלא יהיו מפוזרים על כל השטח. בדיוק דבר והיפוכו במושג פיתוח כאשר באים לדבר על אוכלוסיות. עדיף שהערבים ירוכזו, אפילו

בערים או בעיירות שדומות יותר למכלאות. אנשים צריכים לישון בהן, אבל אין בהן שום יסוד, לא של תעשייה, לא של חקלאות, לא של חינוך, לא של תעסוקה, ולכן לאט-לאט נוצרים מרכזים של פשיעה וסמים וכו'. אתה מרכז את כל האוכלוסייה בהם.

זה קצת דומה, אני לא רוצה כל כך להשוות, אלה תנאים היסטוריים שונים מאוד, ל- CONCENTRATION CAMPS של האינדיאנים בארצות-הברית, שהיו צריכים לרכז אותם כדי שלא יהיו מפוזרים על מה שנקרא גם אז "אדמת הלאום". גם שם זו היתה אדמת הלאום, ואז הם התעסקו בבתי-קזינו. עכשיו התעשייה הפורחת אצלם, אלה בתי-הקזינו. אינני יודע, אולי יציעו את זה אחר כך לרהט או לכסייפה או לחורה.

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

חבר הכנסת בשארה, אתה חקלאי. גם אצלכם השתנו דברים.

עזמי בשארה (בל"ד):

אני לא חקלאי. מה זה שיין?

בנימין אלון (האיחוד הלאומי):

תפיסת השטח השתנתה.

עזמי בשארה (בל"ד):

לא שמעת את תחילת דברי, חבר הכנסת אלון. זו אותה מדינה שמעודדת יחידים לקבל אלפי דונמים בנגב ולהקים להם חוות יחידים, אלא שהם יהודים. זאת הקונספציה השונה. הקונספציה השונה היא תמיד חשש מהשתלטות גורמים זרים על אדמת הלאום.

לכן אני לא יכול לדבר על פיתוח בגליל. קשה לי לדבר על המושג הזה של פיתוח בגליל כאשר סח'נין לא יכולה לבנות, לא יכולה להתפתח, לא יכולה לבנות אזורי תעשייה נאותים וכו', ואילו משגב, עם 12,000 תושבים, כובשת את רבע השטח של הגליל.

כאשר מדברים עם הערבים על בנייה רוויה, והאמת היא שצריך לשנות את הקונספציות בבית הזה – הערבים בונים בנייה רוויה, אבל משפחתית. אדם בונה מעל דירתו של אחיו והמשפחה בונה היום קומות במגזר הערבי. ואילו אצל היהודים – וילות בכפר-ורדים ובמקומות אחרים. שם המושג לא רצוי. בנייה רוויה לפיתוח הגליל אצל היהודים לא רצויה. רצוי לבנות קוטג'ים, כדי שלאנשים יהיה תמריץ לצאת מהמרכז, ליהנות מהטבע, לחיות בצורה אחרת מאשר בצפיפות האוכלוסין במרכז.

אני לא רוצה להמשיך בעניין התעשייה וכו', אבל יש שתי קונספציות מנוגדות של פיתוח כאשר מדובר בערבים ויהודים. אנחנו, אדוני היושב-ראש, מחוץ לראייה האידיאולוגית של הפיתוח במדינת ישראל. כל עוד זה קורה, אני לא יכול לדבר ברצינות על פיתוח הגליל והנגב. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת עמיר פרץ. אחריו – חבר הכנסת שלום שמחון.

עמיר פרץ (עם אחד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד גדול הוא לי לדבר על הנגב, על החלום המיוחד מאוד של הפרחת השממה, כשיושב-ראש הישיבה הוא לא אחר מאשר חבר הכנסת שמעון פרס, שאין מי שיכול לומר שלא ניסה להניע אותו חלום ולהפוך אותו למציאות. זה חלום שהתחיל בו ראש הממשלה הראשון, דוד בן-גוריון, ואין ספק שאחד האנשים שנחשבו לידידי הנגב וכאלה שמילאו תפקידים שונים לחיזוקו של הנגב היה יושב-ראש הישיבה, ממלא תפקיד יושב-ראש הכנסת שמעון פרס.

חברי חברי הכנסת, מאוד מוזר ברגעים אלה שבהם רק נכנסנו לתקופת רגיעה בצפון ומדברים על הדרך שבה צריך לתת עדיפות לתושבי הצפון; אני ובוודאי כל חברי הכנסת כאן תומכים בכל הצעה שתפצה את תושבי גבול הצפון על המצב הקשה שבו הם נמצאים כל יום מחדש. חברי חבר הכנסת עזמי בשארה, ה"קטיושות" לא מבחינות בין ערבים ליהודים. בעניין הזה לפחות על גבול הצפון כולם נאבקים יחד, כולם רוצים תשתית כלכלית טובה יותר, כולם רוצים להרגיש שמדינת ישראל מזדהה אתם לא רק בימים שבהם ה"קטיושות" חגות מעל ראשיהם.

אני, כמו כל החברים, אומר כאן לתושבי הצפון: אין ספק שאתם בעדיפות ראשונה.

עם זאת, אני לא חושב שמישהו צריך לחכות שהנגב יהפוך אזור מתיחות או אזור של אלימות כדי לקרב אותו לסדרי העדיפויות בישראל. תושבי הנגב חיים על 60% משטחה של מדינת ישראל, ואני יודע שיעלה ידידי טלב אלסאנע וידבר על הפערים בתוך הנגב עצמו ועל סדרי העדיפויות ועל חלוקת האדמות ועל ההתייחסות אל תושבי הנגב. יש הרבה מאוד שאלות שטלב יעלה כאן כתושב הנגב, ואני בוודאי מזדהה אתו. אבל אני בטוח שגם הוא יסכים שמצוקתה של באר-שבע משפיעה על כולם, כי באר-שבע היא בירת הנגב, ובאר-שבע חלשה היא גם רהט חלשה, ובאר-שבע חלשה זה גם שדרות חלשה, ואין אפשרות לנתק עוד.

אנחנו חיים בעולם שאם רוצים ליצור בו מקומות עבודה למהנדסים, ערבים ויהודים, מוכרחים להתחיל לחשוב על פיתוח בתפיסה אזורית שלמה שרואה את הנגב כולו כמכלול, ולא כל יישוב כיחידה בפני עצמה. אני חושב שהנגב רוצה לעמוד בראש סולם העדיפויות ובקטגוריות שונות במדינת ישראל, כשהוא נושא את גוו בגאווה לא רק כשמדברים על אבטלה. לצערי הרב, כשמדברים על סולם האבטלה בישראל, רהט מתחרה באופקים, אופקים מתחרה בנתיבות, ונתיבות מתחרה בשדרות. אלה הימים שבהם אנחנו זוכים לראות אותם יישובים פריפריאליים נמצאים במודעות הציבורית ומישהו בא ומנסה לדון בהם.

אני אומר שהגיע הזמן גם בשביל תפיסה אורבנית חדשה בישראל. אפשר להפסיק עם הצפיפות הנוראה הזאת שנוצרת בין גדרה לחדרה. אפשר להתחיל לחשוב באומץ ולהציב יעד לצעירים בישראל ולומר להם שמרחק של שעה נסיעה במדינת ישראל הוא לא מרחק שצריך להפחיד לא זוג צעיר ולא שום אדם שרוצה לחפש לעצמו מקום יישוב. אבל הפרנסה היא המפתח לכול. מי שרוצה לעשות תנודה אמיתית וחלוקת אוכלוסייה מאוזנת בתוך מדינת ישראל, צריך בראש ובראשונה לדאוג למקורות פרנסה.

אל לנו לשכוח שהכנסת הקודמת ביטלה חלק גדול מההטבות שניתנו ליישובי הפיתוח בנגב. אם בעבר היה מענק של 35% למפעל מאושר, היום המענקים הם של 25%-20% באזורים מסוימים, ויש מגמה לבטל אותם כליל. התפיסה כאילו כולם צריכים להתחרות בתנאים שווים היא תפיסה שצריך לבטל אותה, כי התנאים לא שוויוניים. מפעל שמוקם במרכז הארץ, השירותים שהוא קונה מטבע הדברים הם שירותים זולים יותר. ההובלה זולה יותר, התקשורת זולה יותר, כל הפיתוח זול יותר.

אני בהחלט תומך בתביעה של חברי, גם של טלב אלסאנע וגם של עזמי בשארה. אין שום סיבה להפלות כפר או יישוב ערבי שנמצא ליד יישוב יהודי. אם יישוב מסוים מקבל מעמד של אזור פיתוח א', גם היישוב שנמצא סמוך לו צריך לקבל אותו מעמד. לעתים ייתכן מאוד שהקמת אזור תעשייה סמוך לעיר, ודווקא ביישוב ערבי, אולי הרבה יותר קריטית מאשר ביישוב יהודי, כי אנחנו יודעים, שבשביל להוציא נשים ערביות לעבודה, אתה מוכרח להקים להן את מקום העבודה צמוד לאזור מגוריהן, כי אחרת הן לא יצאו לעבודה.

מקסים לוי (ישראל אחת):

רק הערה.

עמיר פרץ (עם אחד):

אם היושב-ראש יסכים, כמובן.

היו"ר ש' פרס:

בבקשה.

מקסים לוי (ישראל אחת):

יש חוק ערי הפיתוח. אם ממשלה זו תממש את חוק ערי הפיתוח, מה שלא עשתה הממשלה הקודמת, נדמה לי שבזה אנחנו נותנים מענה לגליל ולנגב.

עמיר פרץ (עם אחד):

כפי שאתה יודע, חברי מקסים לוי, אני מאמץ בשתי ידיים את ההצעות שלך ובוודאי את הצעת החוק לערי הפיתוח. אני מציע לקרוא לחוק – חוק ערי פיתוח ופריפריות, כדי שלא להפלות שום אדם בגלל גזע, בגלל מין ובגלל לאום. אני מציע שהמושג אזרחים ישראלים יהיה מטבע לשון שיוביל את התפיסה הדמוקרטית החדשה של מדינת ישראל.

אני מאמין שהנגב מסוגל גם לתת תמורות גדולות למדינה כולה. זה מקום שמפיק מתוכו הרבה מאוד ייצור; הרבה מאוד מהתוצר הלאומי מגיע מהנגב. אנחנו יודעים מה קורה במפעלי ים-המלח ומה קורה בסביבה. אני לא מציע לאבד את החקלאות הישראלית שנמצאת שם. אני מציע שנראה את הנגב כיעד לאומי מועדף לצדן של העדיפויות הן בצפון והן באזורים אחרים. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת שלום שמחון. אחריו – חבר הכנסת גדעון עזרא.

שלום שמחון (ישראל אחת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לברך על קיום דיון בנושא הנגב והגליל במליאת הכנסת, ואשמח אם הממשלה החדשה תנהג בדרך דומה ותיתן עדיפות מיוחדת ליישובי הפריפריה.

נולדתי וגדלתי בגליל. הגליל והצפון הם חבלי ארץ מהיפים ביותר במדינת ישראל.

לדעתי, אף שהגליל הוא חלק אורגני ממדינת ישראל, מפרידות בינו לבין המדינה ארבע נקודות עיקריות, שהן היסוד להמשך קיומו וביסוסו של האזור ושל אזרחי מדינת ישראל החיים בגליל. אני מדבר על השלום, על הרחבת היישובים והכפלת האוכלוסייה, על פיתוח מקורות תעסוקה ופיתוח תשתיות, שהחשוב בהם הוא קיצור הדרך למרכז הארץ באמצעות סלילת כבישים מהירים מהגליל למרכז.

שלום עם שכנותינו, מצב ביטחוני רגוע, הפסקת ירי ה"קטיושות", ואולי בעתיד פתיחת הגבולות, עשויים להפוך את אזור הגליל לאחד האזורים המבוקשים ביותר במדינת ישראל, ובעקבות כך לשנות את כל מבנה החיים מקצה לקצה.

הבטחותיו של ראש הממשלה הנבחר אהוד ברק להוציא את צה"ל מלבנון בתוך שנה מבטיחה מאוד ומחייבת הכנת האוכלוסייה לעתות שלום.

המטרה השנייה בפיתוח הגליל מצריכה עיבוי האוכלוסייה והכפלתה גם במגזר העירוני וגם במגזר הכפרי.

יש להתגבר על כל תהליך ביורוקרטי תוך כדי מתן תמריצים שיעודדו תושבים ממרכז הארץ להתיישב בגליל, תוך כדי מתן השקעות של המדינה בגליל שיעלו את איכות החיים לרמה גבוהה.

המטרה השלישית נוגעת לפיתוח מקורות תעסוקה בתחום התעשייה המתקדמת, בחקלאות ובעיקר בתיירות. יש להפוך את הגליל לאזור תיירות עם עדיפות לאומית גבוהה לתיירות פנים וחוץ. צריך לבנות אטרקציות תיירותיות שימשכו אורחים ומבקרים לגליל.

המטרה האחרונה נוגעת לפיתוח מערכת כבישים ותשתיות שיקרבו את הצפון למרכז ולהיפך. נגישות כזאת תאפשר לאנשים לחיות בגליל מצד אחד, ומצד שני להשתמש במקורות התעסוקה והשירותים של אזור המרכז.

לגליל צרכים ייחודיים הנובעים ממיקומו המיוחד, ובעיקר מהפוטנציאל הקיים בפיתוחו. מצבו העכשווי מחייב התערבות דחופה והשקעה במנופים שימשכו לגליל יותר תושבים, יותר משקיעים, תיירות ונוער משכיל. נדרשת רק דחיפה ראשונית על מנת לממש את כל אלה.

הפיתוח הכלכלי מיועד לספק מקורות הכנסה הן למשקי-הבית הקיימים והן לצפויים להצטרף בעתיד, וכן לספק בסיס מיסוי לרשויות המקומיות בענפי התעשייה, החקלאות והתיירות.

הגליל מהווה את הגבול הצפוני של מדינת ישראל, ומכאן שהתנועה והנגישות מהוות תנאי לפיתוחו. תהליך פיתוח זה יוביל לפיתוח כולל בעבור כל תושבי הגליל.

על כן אני סבור, שעל הכנסת להנחות את הממשלה הבאה ולדרוש ממנה להכין תוכנית מקיפה, שתיושם בשלוש השנים הבאות ואכן תעלה את הגליל לראש סדר העדיפויות הלאומיות. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה רבה לך. חבר הכנסת גדעון עזרא. אחריו – חבר הכנסת יצחק כהן.

גדעון עזרא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש, בדקות המעטות שיש לי, להתייחס דווקא לנושא הנגב.

לפי דעתי, לא קשה להציע המלצות כאלה ואחרות שעולות מיליונים ואחר כך לא יוצא דבר. אני חושב שצריך לדבר על דברים שאפשר לעשות מחר בבוקר, ולפי דעתי את הכסף הזה מוציאים ממקומות אחרים.

אני רוצה להתחיל דווקא בנושא החרדי. אדוני היושב-ראש, ראיתי את הבנייה ברמת בית-שמש, אני רואה את הבנייה באלעד, ואני לא מבין מדוע במקום כמו הנגב לא מוקמת עיר חרדית. הרי לימוד תורה אפשר עם מזגנים ולא משנה היכן. לפי דעתי, צריך להפנות כל יוזמה לבניית ערים דתיות כאלה ואחרות דווקא לנגב. הם לא חלק ממעגל התעשייה, הם לומדים תורה, שילמדו אותה בנגב.

היו"ר ש' פרס:

יש בערד, יש בנתיבות ויש בבאר-שבע.

גדעון עזרא (הליכוד):

צריך לחלק את הנגב. לדבר על הנגב כיחידה אחת – אני לא בטוח שזה נכון.

הנושא השני שאני מבקש לדבר עליו הוא נושא הקזינו. אנחנו רואים את מספר הנוסעים לקזינו ביריחו. אני לא מבין, כאשר יש קזינו בלתי חוקי בתל-אביב, כאשר אנשים נוסעים ליריחו, מדוע אנחנו לא יכולים לפתח את הנגב על-ידי בניית קזינו מצד אחד באזור ירוחם, למשל, או במצפה-רמון, ומצד שני באילת. זו הכנסה בטוחה בלי השקעה של המדינה. אני חושב שאנחנו צריכים לרדת מהעץ הזה של ההונגרים.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

אז מה, להעמיס אוכלוסייה חלשה על האוכלוסייה החלשה על האוכלוסייה החלשה?

היו"ר ש' פרס:

שירי, יש לך עוד סיכום ארוך מאוד, אז חכה.

גדעון עזרא (הליכוד):

אתה לא חייב להסכים אתי על כל דבר. ראיתי מה זה עשה במקומות אחרים.

דבר שלישי, אני מבקש לדבר כמה מלים על הבדואים. ממשלה אחר ממשלה לא מצליחות לגמור את הקדנציה והן לא מוצאות פתרון לנושא הבדואים בנגב. צריך אחת ולתמיד לקחת את המשימה הזאת ולקבע את הבדואים בנגב. אם הממשלה הזאת תעשה את הדבר הזה, אני מברך אותה על העשייה הזאת. צריך לעשות סוף לסיפור הזה. צריך לקדם את החינוך בקרב הבדואים בנגב. המצב שם הוא בלתי נסבל.

סאלח טריף (ישראל אחת):

גדעון, תן להם קודם לחיות בנגב.

גדעון עזרא (הליכוד):

יש תנאים בלתי אפשריים בבתי-הספר, בלי מזגן, בלי חשמל וכמובן בלי מעבדה ובלי מחשב.

הבנייה הבלתי-חוקית בנגב שונה באופיה מאופי הבנייה הבלתי-חוקית שקיימת בגליל ובמקומות אחרים. צריך לקיים בנושא הזה דיון דחוף, בלי אופוזיציה ובלי קואליציה, לגופו של עניין, ולפתור את הבעיה הזאת. זו בעיה פתירה. אני מציע לחברי הסיעות הערביות בכנסת שכולנו נשתף פעולה בנושא הזה. הדברים לא יהיו ביום אחד. נשתף כולנו פעולה ביחד עם הממשלה בנושא הזה.

והדבר האחרון: הנגב הוא חם, קשה לחיות בנגב. אני חושב, שכל מי שיורד לנגב צריך לזכות בהנחות כאלה ואחרות, שאין במקומות אחרים במדינת ישראל, גם לא בגליל. אם אתה רוצה שאדם נוסף ישב בערבה, זה עולה כסף. זהו כסף שכדאי לנו להשקיע. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה לך. חבר הכנסת יצחק כהן. אחריו – חבר הכנסת איוב קרא.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, לאדוני היה חזון מזרח תיכון חדש; לאבות האומה היה חזון לגבי הנגב.

היו"ר ש' פרס:

אני מבקש, שירי ועזרא, שבו בבקשה.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

אדוני היושב-ראש, אתה צריך להיות מרוצה, הנגב מתחיל להיות במרכז העניינים בבית הזה.

היו"ר ש' פרס:

במרכז העניינים, אבל לא במרכז הדיבורים.

יצחק כהן (ש"ס):

אבל לאחר 50 שנה, אדוני, אם עושים את מאזן ההשקעות בנגב, לעומת החזון של מי שחשב באמת ליישב חבל ארץ זה, להפריח אותו – מלבד השנים הראשונות שבהן עוד מישהו דבק בתוכנית לפיתוח הנגב ולהפיכתו מארץ צייה וממדבר שממה לגן פורח – לצערי הרב, היום, כאשר אנחנו עומדים כאן ועורכים את המאזן, אנחנו רואים את השבר. קשה לומר שמישהו ניסה לעשות זאת מתוך זדון, אבל בסך הכול המאזן שלי, פיתוח התשתיות מפגר ב-20 שנה. אין לי דבר נגד כביש חוצה-ישראל, להיפך, אני תומך בפרויקט, אבל לצורך המחשה אומר כי התקציב לבניית צומת-קסם שווה לתקציב לכל תשתיות הכבישים בנגב בשנה אחת.

תעסוקה – מוקדי האבטלה הגדולים ביותר הם בנגב. יושב כאן שר האוצר לשעבר, ידידי חבר הכנסת בייגה שוחט. לצערי הרב, יכול להיות שמבחינות מסוימות הפרטת "כימיקלים לישראל" היתה חשובה

— — —

שלום שמחון (ישראל אחת):

אתה אומר זאת כי אני יושב ליד בייגה?

יצחק כהן (ש"ס):

בייגה, רפואה שלמה, ברוך רופא חולים.

אברהם בייגה שוחט (ישראל אחת):

תודה רבה.

יצחק כהן (ש"ס):

דאגתי לך.

אברהם בייגה שוחט (ישראל אחת):

התגעגעתי אלי.

יצחק כהן (ש"ס):

פרופסור ברש מסר לך ד"ש?

היו"ר ש' פרס:

תדע לך, הכול על חשבונך.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני, ההפרטה של "כימיקלים לישראל", מלבד הנזקים הנוספים שגרמה, מעמידה בסכנה גדולה את אחד ממוקדי התעסוקה בנגב, וזאת מסיבה פשוטה אחת: הרוכשים של "כימיקלים לישראל", בזמנם, וגם לאחר שהמפעל עבר ידיים, לא תושבי הנגב הם שמעניינים אותם; מה שמעניין אותם הוא הרנטביליות של המפעל, וכאן עלולה להיות סכנה גדולה לאחד ממוקדי התעסוקה של תושבי דימונה, ירוחם וערד.

המחשבה שעולה בראשיהם של ראשי המדינה, כל פעם שמדובר באתר פסולת, היא רמת-חובב. זהו אחד המחדלים החמורים ביותר בתולדות מדינת ישראל. יש שם פצצת זמן מתקתקת שעלולה להתפוצץ, חלילה. אני לא רוצה לפתוח פה לשטן, אבל מי שידע מה שהולך שם, הדבר מדיר שינה מעיניו.

מדברים על הפיכת הנגב לפח האשפה של המדינה – אני משתדל לדבר בלשון נקייה – בלי להניד עפעף, וזאת נוסף על האסון האקולוגי הכבד שעלול להוות אתר הפסולת הרעילה ברמת-חובב. כאשר מדברים על פיתוח נוסף של הנגב בניסיון להפריח את השממה, מדברים על נמל תעופה בין-לאומי שני. אבל האופציה של הנגב ירדה, וכולם מדברים על נמל תעופה צפוני יותר.

רמת החינוך בנגב – מלבד אותן ערים שמפלגתי ש"ס הצילה אותן, כמו דימונה וירוחם, שמתנדבים ממרכז הארץ ירדו אליהן והפריחו את השממה – גם כאן המצב קשה. מי שמסתובב היום בירוחם רואה את קריות החינוך הנפלאות שיש שם, וגם בדימונה ובעירו של בייגה שוחט, בערד.

אברהם בייגה שוחט (ישראל אחת):

הצלתם את מערכת החינוך בערד?

יצחק כהן (ש"ס):

כן.

אברהם בייגה שוחט (ישראל אחת):

טוב.

יצחק כהן (ש"ס):

ירוחם היתה שכוחת אל, עד שהגיעו לשם פעילי ש"ס והקימו שם קריות חינוך לתפארת, וכך בדימונה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

עד שאתה הגעת, לא עד שש"ס הגיעה.

יצחק כהן (ש"ס):

לא, עד שש"ס הגיעה. הייתי מצפה לכך שראשי המדינה יאמצו את המודלים האלה ואת המסירות, ויקדמו את פיתוח הנגב. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ש' פרס:

תודה רבה לך. חבר הכנסת איוב קרא. אחריו – חבר הכנסת יצחק סבן.

איוב קרא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מרגיש בימים האחרונים, כאשר מדברים על הצפון ועל הדרום, ובצפון מדברים על "קטיושות" ובדרום על הפסולת ברמת-חובב, לצערי אני קצת סקפטי בכל מה שקשור גם לצפון וגם לדרום. אני חושב שטוב יעשה הבית הזה אם יחשוב קודם כול איך לווסת את המשאבים ואיך להביא למצב שבו יהיו מפעלים ומקורות תעסוקה לאנשים, הן בדרום והן בצפון, כך שתושבי מדינת ישראל על כל גוניהם, כל העם שיושב פה, כל האוכלוסייה שיושבת פה, יוכלו ליהנות מכך, גם בדרום וגם בצפון.

כשביקרתי לא מזמן ברהט, חרה לי מאוד שאין שם כמעט מפעל שאפשר להתפאר בו, וזאת לאחר 50 שנות עצמאות של מדינת ישראל. זוהי אוכלוסייה שלכל הדעות היתה לויאלית למדינה במשך שנים, ולא היתה צריכה להיות כל סיבה לכך שההסתדרות או חברת העובדים בעבר, וגם הממשלה, לא תבאנה להשקעות לטובת אוכלוסייה מיוחדת זו.

על אחת כמה וכמה חרה לי, אדוני היושב-ראש, שנקבעו מועצות מקומיות בדרום בשנתיים האחרונות – בשנתיים האחרונות פעלו שם חמש מועצות ממונות חדשות – ובמקום לדאוג לכך שימונו בחורים מוכשרים מקרב הבדואים בדרום, לצערי הרב מינו שם אנשים מבחוץ. אין לי טענות כלפי המינויים האלה, אבל יש בוודאי בקרב האוכלוסייה הזו אנשים די מוכשרים שיכולים לפעול באזורים אלה. כפיית שלטון מקומי מבחוץ על אוכלוסייה מיוחדת זו, זהו דבר שלא יוסיף כבוד למדינת ישראל.

אני חושב שהגיע הזמן להעביר משאבים ומפעלים מהמרכז גם לבאר-שבע, גם לאופקים, גם לדימונה ולכל מקום באזור זה. האינטרס של מדינת ישראל הוא להעביר מהמרכז משאבים ומפעלים, על מנת להביא לכך שהמשקיעים והיזמים יפעלו באזורים אלה. ככל שנחזק את היישובים האלה, ייטב לאנשים במדינה הזו. ככל שנחזק את כלל אוכלוסייה שנמצאת באזורים אלה – אין לי ספק שנפגע בהמשך קיומה של מדינת ישראל. האוכלוסייה הזאת בסופו של דבר תרצה למצוא תשובות על האבטלה הקשה שם, העולה ב-4% לפחות על הממוצע הארצי.

אני חושב, שטוב נעשה אם נביא יחד לדיון מקיף וממצה על נושא האבטלה ביישובים אלה ובדרום במיוחד, ועל אחת כמה וכמה בקו העימות, ביישובי הצפון והגליל, כפי שכבר הזכרתי. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה רבה לך. אני מזמין את חבר הכנסת יצחק סבן. אני מבין שזאת הופעת בכורה. אני מקדם את פניך בברכה. אחריו – אחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת סאלח טריף.

יצחק סבן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח לפתוח את הנאום שלי בכנסת – – –

היו"ר ש' פרס:

חברים, כאן יש נאום ראשון. שירי, יש נאום ראשון, לא מפריעים. שב בשקט.

יצחק סבן (ש"ס):

שירי ידידי מפריע לי?

היו"ר ש' פרס:

כן, תודה.

יצחק סבן (ש"ס):

אני שמח לפתוח את הנאום הראשון שלי בכנסת בנושא שמעסיק אותי יותר מכול, האזור שאני בא ממנו – הנגב. אין זה סוד, שהנגב, כמו הגליל, מקופח ביותר. זה שנים רבות אני עוסק בעיסוקים ציבוריים באזור באר-שבע והנגב, וכמובן כסגן ראש העיר באר-שבע זה כעשר שנים. תמיד היתה בנו התחושה, שממשלות ישראל כולן, ללא יוצא מן הכלל, מדברות גבוהה-גבוהה בקשר לנגב, אך בפועל לא עשו כמעט דבר למען פיתוח הנגב. היתה תחושה שהמדינה מתחילה בחדרה ומסתיימת בגדרה. הנגב והגליל נותרו מחוץ לסדר העדיפויות הלאומי.

אני מקווה שראש הממשלה הנבחר מר אהוד ברק וממשלתו יתייחסו לנגב ולגליל כאל חלק ממדינת ישראל וישקיעו משאבים הראויים לחלקי ארץ אלו, כגון מה שהממשלות הקודמות השקיעו במרכז הארץ.

המשימות הן רבות ומגוונות, אך אמנה רק כמה מהן.

נושא התעסוקה. שיעורי האבטלה הגבוהים ביותר מרוכזים בנגב. יש להשקיע במפעלים יצרניים ויציבים על מנת לתת תעסוקה לתושבים. זאת תהיה גם סיבה טובה לנוער ולצעירים להישאר באזורים אלו.

תשתיות. אין זה סוד שבמשך תקופה ארוכה יש הזנחה בהשקעות בתשתיות בנגב, ואנו עדים לתאונות דרכים קשות וקטלניות באזור הנגב והערבה, כפי ששמענו וראינו מה שקרה במוצאי השבת האחרונה.

תדמית. יש לשנות את התדמית של הנגב והגליל לא בטיפול קוסמטי אלא במעשים. לדוגמה, יש לפנות את אתר הפסולת הרעילה ברמת-חובב, המאיים על חיי תושבי באר-שבע והנגב. יש לפנות גם את אתר דודאים ליד באר-שבע, הגורם לבעיות סביבתיות רבות ופוגע בתדמית באר-שבע והנגב.

נמל תעופה בין-לאומי שני. יש להתחיל מייד בהכנות להקמתו של נמל תעופה בין-לאומי שני באזור נבטים ליד באר-שבע. הדבר יגרום לתעסוקה רבה באזור זה ויוריד את העומס הרב שיש בנמל התעופה בן-גוריון.

תסלחו לי שאני מתייחס בעיקר לנגב, שהרי ככלות הכול עניי עירך קודמים.

מורי ורבותי, בן-גוריון היה אבי אבות הנגב. לצערנו, נותר החזון וכמעט לא נעשה דבר ברוח מורשתו. נוסף על בן-גוריון ראוי להזכיר את אבי הכור בדימונה, ולא ארחיב את הדיבור מחמת כמה טעמים, ואחד מהם שאין אומרים שבחו של אדם בפניו.

אסור לי שלא להזכיר אותם יהודים צדיקים שבנו ערי תורה בנגב, הרב פרידמן, הרב פינקוס, הרב אברג'יל, הרב יששכר מאיר, רבי אליעזר אבוחצירא, הרב גמליאל ועוד ועוד, בדימונה, בירוחם, בשדרות, בתפרח, בבאר-שבע ובאופקים. אין לכם מושג איזה עולם נבנה במסירות נפש. בנאומי הראשון על הנגב אני אומר לכם: אשריכם שזכיתם.

אלה הדברים על קצה המזלג שעל הממשלה לפעול בהם מייד למען פיתוח הנגב. תודה רבה.

הי"ר ש' פרס:

תודה רבה לך. חבר הכנסת סאלח טריף.

סאלח טריף (ישראל אחת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברשותך, אני רוצה לברך את חבר הכנסת יצחק סבן שנאם זה עתה את נאומו הראשון – אדם שצמח מתוך העם, שגילה רגישות רבה לבעיות הפרט באזור באר-שבע, שנולד בבאר-שבע, שהוא צבר אמיתי והשקיע גם את מרצו למען הציבור כסגן ראש העיר באר-שבע מטעם תנועת ש"ס היקרה.

חבר הכנסת איציק כהן, אתה מוכרח להפריע לי? אני מחמיא לחברך ואתה חייב לשמוע מחמאות נוספות? ולכן – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (הרשימה הערבית המאוחדת):

— — —

סאלח טריף (ישראל אחת):

אני רוצה להגיד לך, שאני מוקיר אנשים וידידים טובים בש"ס, שיש להם ראייה צודקת ונכונה גם כלפי השוויון לערבים בישראל. לכן אני מברך אותך, חבר הכנסת יצחק סבן, ואני משוכנע שתצליח לעשות בבית עוד יותר ממה שעשית למען הציבור בבאר-שבע, לכל עם ישראל, לכל המדינה ולכל תושביה. אני מאחל לך הצלחה.

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אעבור לנושא שלנו. אני יודע שאדוני הוא נושא הדגל של פיתוח הנגב, אולי לפי חזונו של דוד בן-גוריון, שהיית תלמידו, ועד לפיתוח הגליל – אני מרשה לעצמי לחרוג אולי, לדבר יותר על פיתוח הגליל, כאשר קשה להתעלם כבר בתחילת דברי מההפגנות הזועמות של שכני תושבי הגליל, במיוחד תושבי קו העימות, לנוכח ירי ה"קטיושות" והמצב הקשה שאליו הגיעו כתוצאה מהפסדים גדולים שהיו להם בתעסוקה, במלונאות, בתיירות ובעסקים. אין ספק שהממשלה הבאה צריכה להגשים את – – –

היו"ר ש' פרס:

עבד-אלמאלק, זה לא יפה שאתה יושב עם הגב לנואם.

סאלח טריף (ישראל אחת):

טלב, תשמע אותי. אני חושב שאני אגיד דברים שכדאי שתשמע אותם.

טלב אלסאנע (הרשימה הערבית המאוחדת):

תמיד אתה אומר דברים – – –

סאלח טריף (ישראל אחת):

אני מאוד מקווה שבאמת הממשלה תמצא את הפיצי הנאות כדי לפצות את האנשים שנפגעו כתוצאה מהמצב הקשה שהיה בגבול הצפון וביישובי קו העימות בצפון.

אדוני היושב-ראש, כשמדברים על פיתוח הגליל – ושמעתי כאן כמה מחברי שקדמו לי, ביניהם גדעון עזרא, למשל. להבדיל משלום שמחון, גדעון עזרא, כשמדברים על נושא כמו פיתוח הגליל, הוא אומר: צריך קודם כול לדאוג לבנייה הבלתי-חוקית, לטפל בבנייה הבלתי-חוקית. כשמדברים על פיתוח הוא מדבר על בנייה בלתי חוקית. הוא לא רואה את הפיתוח של איזה אזור בארץ מבלי לראות איך מציקים לאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל. זאת נקודת המוצא שלו. אני מאוד מקווה שכשחברי שלום שמחון מדבר על הרחבת היישובים והכפלת האוכלוסייה הוא מתכוון לכל האוכלוסייה, הוא

מתכוון לכל התושבים – יהודים, נוצרים, מוסלמים ודרוזים כאחד, ולא לאוכלוסייה אחת על חשבונה של אוכלוסייה אחרת.

לדאבוני, ב-50 השנים האחרונות היינו עדים בגליל לשיחות כל כך קשות על בעיות דמוגרפיות שהביאו להפקעת קרקעות באופן מסיבי ולהגבלת פיתוחם של יישובים ערביים גדולים וקטנים כאחד.

אי-אפשר לחיות עוד במצב שבו תושב אחד יחיה על גבו ועל זכותו של תושב אחר. אי-אפשר, אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת טלב אלסאנע, אי-אפשר לראות באותו זמן שווילות נבנות בשיפולי כרמיאל אל תוך ואדי סלאמה, וילות מאירות עיניים ביופיין, כאשר בוואדי סלאמה מוציאים צווי הריסה יום-יום. אי-אפשר.

אדוני אולי יודע יותר מכול, לפי מה שאני מכיר את דעותיך ואת הדרך שבה אתה מבטא את השלום והדו-קיום – לא ייתכן ששכנים יחיו בשלום, בהבנה ובידידות כאשר אחד מועד לחורבן ולהריסה ואחד יבנה ויבנה ויבנה.

טלב אלסאנע (הרשימה הערבית המאוחדת):

סאלח, למה אתה – – –

סאלח טריף (ישראל אחת):

לכן אני חושב שאנחנו צריכים לדבר על פיתוח. אתה תשאל את מי שתמיד היה אמון על הפיתוח והיתה לו אחריות ממלכתית לבנייה של המדינה הזאת.

אני מדבר כאן על זה שבאמת צריך לפתח את הגליל, ופיתוחו של הגליל צריך להיות לכל התושבים של הגליל על כל עדותיהם, על כל יישוביהם. לא ייתכן עוד שיהיה מצב שיישובים יוגבלו בתוכניות מיתאר ויישובים יקבלו תוספת של שטחי מיתאר ותוספת של שטחי שיפוט. לא ייתכן שהאחד יהיה על חשבון השני.

פיתוח הגליל, אדוני היושב-ראש, הוא חשוב מאוד למדינת ישראל – – –

היו"ר ש' פרס:

סאלח, אתה צריך – – –

סאלח טריף (ישראל אחת):

אני מייד מסיים. אנחנו סובלים מבעיות קשות של אבטלה, מבעיות קשות של העדר תעסוקה בכל השטחים, ואת זה אפשר לפתור על-ידי בניית תשתיות תעשייתיות ועל-ידי נגישות למרכז ועל-ידי פיתוח התשתיות התחבורתיות והתיירותיות. אין ספק שהפוטנציאל האדיר הקיים בשטח ארץ זה הוא גדול וניתן למצוא אותו בתנאי שהמדינה והממשלה שאמונה על הפיתוח תעשה הכול ויהיו לה תוכניות והיא גם תבצע את התוכניות האלה למען עתיד כולם.

היו"ר ש' פרס:

תודה רבה. אנחנו ניגשים לסיכום. בשם סיעות ישראל אחת, הליכוד, ש"ס, מרצ, המרכז – חבר הכנסת שירי ויצמן. אחריו, בשם רע"ם – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה.

ויצמן שירי (ישראל אחת):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, הצעת סיכום לדיון בנושא: פיתוח הנגב והגליל, בשם סיעות ישראל אחת – העבודה, גשר, מימד – הליכוד, ש"ס, מרצ, המרכז:

1. הכנסת קובעת כי יש צורך דחוף ונחוץ בפיתוח הנגב והגליל.

2. הממשלה תפעל בשנת התקציב 1999 להקצות תקציבים לפיתוח הנגב והגליל.

3. הממשלה תפעל לקידום פרויקטים בנושאים הבאים: פיתוח מטרופולין באר-שבע, פיתוח הרכבת, הפעלת אתר פסולת ארצי במישור רותם – אורון – כאתר חלופי, פיתוח התיירות בנגב ובגליל, סיוע למרכז הרפואי "סורוקה", סיוע למגזר הבדואי, נמל תעופה בין-לאומי בנבטים, קידום חינוך בעיירות הפיתוח, פיתוח אוניברסיטת בן-גוריון, הקמת מרכז לקליטת מדענים תוך כדי סיוע ותמיכה, הגדלת משכנתאות בנגב ובגליל לזוגות צעירים ולעולים חדשים, התחלת יישום הרפורמה בהשכלה הגבוהה באוניברסיטת בן-גוריון, שינוי דירוג הקמת מפעלים בענפים חכמים, מתן עדיפות לנגב ולגליל כאזור קולט עלייה.

אני קורא לראש הממשלה הנבחר אהוד ברק לשנות את סדר העדיפויות כמתחייב ולהצמיד את הנגב והגליל קדימה לעתיד טוב יותר.

לסיום, שינוי חוק לעידוד השקעות הון והחזרת העדיפות כפי שנעשתה בממשלת רבין, זיכרון לברכה. אין שום סיבה שחוק עידוד השקעות הון לא ישונה תוך כדי שימת דגש בנגב ובגליל כאזור המועדף על-ידי המדינה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת דהאמשה. אחריו, בשם סיעת חד"ש – חבר הכנסת מוחמד ברכה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (הרשימה הערבית המאוחדת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעה לסיכום הדיון בעניין פיתוח הנגב והגליל, של סיעת רע"ם:

1. הכנסת קוראת לממשלה לאמץ מדיניות חדשה ושונה בכל הקשור לפיתוח הנגב והגליל לטובת כל התושבים מתוך שימת לב מיוחדת לצורכי התושבים הערבים באזורים הנ"ל.

2. הכנסת קוראת לממשלה לאמץ תוכנית מיוחדת באזורים הנ"ל, אשר תשים קץ למצב הבלתי-נסבל אשר הביא להוצאת עשרות יישובים ואלפי בתים ערביים אל מחוץ לחוק ודינם, לכאורה, להריסה, כך שאיום מחריד זה ייפסק ותימצא דרך למנוע המשך קיומו של העוול המשווע הזה.

3. הכנסת קוראת לממשלה לאמץ מדיניות שוויונית באזורים הנ"ל, אשר תיישם יחס שווה לכל התושבים מתוך מתן העדפה מתקנת לסגירת פערים בכל תחומי החיים, פערים שהם תולדה של 50 שנות מדיניות מכוונת אשר הפלתה לרעה את התושבים הערבים באזורים הנ"ל. תודה רבה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת מוחמד ברכה. אחריו – חבר הכנסת עזמי בשארה.

מוחמד ברכה (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, הצעת החלטה מטעם סיעת חד"ש על הנושא פיתוח הנגב והגליל:

1. הכנסת קוראת לממשלה להתוות תוכנית מפורטת עם לוח זמנים מוגדר לפיתוח הגליל והנגב, לטובת כלל התושבים באזורים אלה.

2. הכנסת קוראת לממשלה להפסיק את מדיניות האפליה הלאומית נגד התושבים הערבים בגליל, בנגב ובשאר אזורי המדינה.

3. הכנסת תובעת מהממשלה: א. להעלות את היישובים הערביים על מפת הפיתוח של מדינת ישראל; ב. להכיר בכל היישובים הבלתי-מוכרים; ג. להקים יישובים חקלאיים לתושבים הערבים בנגב;

ד. להקים אזורי תעשייה ביישובים הערביים; ה. לפתח את התיירות ביישובים שיש בהם אתרי תיירות; ו. להכיר בכל היישובים הערביים כאזורי עדיפות; ז. להרחיב את שטחי השיפוט של היישובים הערביים. תודה.

היו"ר ש' פרס:

תודה. חבר הכנסת עזמי בשארה.

עזמי בשארה (בל"ד):

אדוני היושב-ראש, 1. הכנסת קוראת לשוויון בין כל אזרחי המדינה בכל אזורי הארץ ולהשוואת התנאים הכלכליים, החברתיים והאחרים בין תושבי המרכז ותושבי הפריפריה, בעיקר הנגב והגליל.

2. הכנסת קוראת לפתח את הנגב והגליל הסובלים מהזנחה לטובת כל תושבי אזורי אלה, יהודים וערבים, ולהפסקת מדיניות "יהוד" הגליל והנגב.

3. הכנסת קוראת להקצות משאבים ליישובים על-פי קריטריונים סוציו-אקונומיים שוויוניים ועל-פי הצרכים של כל יישוב ויישוב.

4. הכנסת קוראת להכרה בכל היישובים הבלתי-מוכרים בנגב ובגליל ולהפסקת המצב שבו אזרחי המדינה אינם זוכים לשירותים בסיסיים.

היו"ר ש' פרס:

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת בל"ד כפי שנקראה על-ידי חבר הכנסת עזמי בשארה – ירים את היד. תודה, נא להוריד. מי נגד?

הצבעה

היו"ר ש' פרס:

נדמה לי שהרוב בעד. אנחנו נעשה עוד הפעם הצבעה. מי בעד הצעתו של חבר הכנסת עזמי בשארה – ירים את היד. רוצה למנות? מי נגד?

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' בשארה – רוב

נגד – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' בשארה נתקבלה.

היו"ר ש' פרס:

ההצעה התקבלה.

מי בעד הצעת חד"ש כפי שנקראה על-ידי חבר הכנסת מוחמד ברכה? מי נגד?

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת מ' ברכה – רוב

נגד – מיעוט

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת מ' ברכה נתקבלה.

היו"ר ש' פרס:

ההצעה התקבלה.

מי בעד הצעת רע"ם כפי שנקראה על-ידי חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה? מי נגד?

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' דהאמשה – רוב

נגד – מיעוט

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' דהאמשה נתקבלה.

היו"ר ש' פרס:

ההצעה התקבלה.

מי בעד הצעת סיעות ישראל אחת, הליכוד, ש"ס, מרצ והמרכז כפי שנקראה על-ידי חבר הכנסת שירי ויצמן? מי נגד?

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ו' שירי – רוב

נגד – אין

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ו' שירי נתקבלה.

היו"ר ש' פרס:

ההצעה התקבלה פה-אחד.

חברי הכנסת, ישיבה זו נעולה. מחר תהיה ישיבה נוספת בשעה 16:00.

הישיבה ננעלה בשעה 18:37.